ADALET DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞI TARAFINDAN AYDA BİR YAYINLANIR

Yıl: 57 Aralık 1966 Sayı: 12

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İncelemeler

Adil SANAL: Gümrük ve Tekel Kaçakçılığında Kaçak Emvalin Sif Kıymetini Tesbit Salâhiyeti 837

Hakkı YAŞAR: Ceza Kanunu Uygulamasında Memur Kavramı ve Memuriyet Görevini İhmal ve Kötüye Kullanma Suçlarının Tahlili. 843

Arif AYBAR: Fransa'da Çocuk Mahkemeleri ve Suçlu Çocukların Usulü Muhakemesi. 864

Dr. Mehmet AYKAÇ: İnfanticide Hakkında. 881

Kronik:

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ: Yeni Hukuk Yayınları. 896

Adalet Dergisi 1966 Yılı Fihristi 899

ADALET DERGİSİNE GÖNDERİLECEK YAZILAR

Adalet Dergisinde yayınlanan telif veya tercüme yazıların bir sayfasına 15 lira ödenir.

Sayın yazar ve mütercimlerin Adalet Dergisinde yayınlanmasını istedikleri yazılarını bir mektupla Bakanlığımız Yayın Müdürlüğüne göndermeleri gerekir.

Gönderilecek yazıların kâğıdın bir yüzüne makine ile seyrek satırlarla, yeni terimlerle yazılması ve yazının baş tarafında bir plân ile umumî bibliyografya notlarının bulunması lâzımdır.

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmıyacağı sahiplerine bildirilmez ve yazılar geri verilmez.

Yazılarda belirtilen düşünceler yazı sahiplerine aittir.

ABONE VE SATINALMA

Adalet Dergisinin bir sayısı 2,50 lira, yıllık abonesi 30 liradır.

Dergiye abone olmak ve Bakanlığımızın diğer yayınlarından satın almak isteyenler, yayın bedellerini bulundukları yer maliyesine yatırabilecekleri gibi, doğrudan doğruya Bakanlık Yayın Müdürlüğüne yatırmak veya posta ile göndermek suretiyle de temin edebilirler. Para posta ile gönderildiği takdirde, makbuz pulu için ayrıca 6 kuruş ilâvesi gerekir. İstenilen dergi ve kitaplar, posta ücreti aranmaksızın bildirilen adrese postalanır.

Satışta bulunan yayınlarımız derginin arka kapak içyüzünde fiyatlariyle gösterilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevlerinde de Bakanlığımız yayınları satışa arzedilmiştir.

884

13 Aralık 1966

Devlet Nüshası

ADALET DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞI TARAFINDAN AYDA BİR YAYINLANIR

Yıl : 57 Aralık 1966 Sayı : 12

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İncelemeler

Adil SANAL : Gümrük ve Tekel Kaçakçılığında Kaçak Emvalin Sif Kıymetini Tesbit Salâhiyeti 837

Hakkı YAŞAR : Ceza Kanunu Uygulamasında Memur Kavramı ve Memuriyet Görevini İhmal ve Kötüye Kullanma Suçlarının Tahlili. 843

Arif AYBAR : Fransa'da Çocuk Mahkemeleri ve Suçlu Çocukların Usulü Muhakemesi. 864

Dr. Mehmet AYKAÇ : İnfanticide Hakkında. 881

Kronik:

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ : Yeni Hukuk Yayınları. 896

Adalet Dergisi 1966 Yılı Fihristi 899

6026 sayılı kanuna göre idare eden :
Rıdvan Bülent Erciyeş

886

İNCELEMELER

GÜMRÜK VE TEKEL KAÇAKÇILIĞINDA KAÇAK EMVALİN SİF KIYMETİNİ TESBİT SALÂHİYETİ

Yazan : Adil SANAL

PLÂN:

1 — Sif kıymet

2 — Kaçakçılık suçlarında sif kıymetin rolü

3 — Kaçakçılık suçlarından dolayı verilen para cezalarının mahiyeti

4 — Gümrük ve Tekel Kaçakçılığı Mevzuatında 1918 sayılı kanunun 24. maddesi

5 — Ceza Genel Kurulunun Bir Kararı

6 — Netice.

1 — **Sif kıymet :** Sif kelimesi, İngilizcede (Cost, Insurance and Freght) kelimelerinin baş harflerinin alınmasiyle meydana gelen ticarî ve uluslararası bir tâbirdir. Menşei ecnebî olan kaçak eşya, âlet ve taşıma vasıtalarının ihraç edildiği yerdeki satış kıymetine nakliye ücreti ve sigorta masrafları ilâve edildikten sonra elde edilen kıymetin karşılığıdır.

Kaçak malın ihraç edildiği yerdeki satış kıymeti, nakliye ücreti ve sigorta masrafları fatura gibi vesikalarla tesbit olunur. Böyle bir vesaik bulunmadığı takdirde sif kıymet, kaçak eşyanın elde edildiği mahaldeki piyasa satış fiyatından gümrük ve sair devlet resimleri ile ithalât, toptancı ve perakendeci kârlarının çıkarılması suretiyle elde edilir.

2 — **Kaçakçılık suçlarında sif kıymetin rolü :** Gümrük ve tekel kaçakçılıklarında kaçak malın sif kıymeti, hükmolunan para cezasına esas teşkil eden gümrük vesair devlet resimlerinin matrahını teşkil eder. Bu hususu bir iki misalle izah etmenin faydalı olacağına kaniim.

A) 1918 sayılı kanunun 6829 sayılı kanunla muaddel 27 nci maddesinde yazılı toplu kaçakçılık suçlarında para cezası, kaçak malın gümrük vergisinin beş mislinden aşağı olmamak üzere tâyin olunur. Bir malın

gümrük vergisi ise Gümrük Târifesi Kanununa göre sif kıymet üzerinden tesbit olunur.

B) 1918 sayılı kanunun 6829 sayılı kanunla muaddel 25 inci maddesinde yazılı münferit kaçakçılık suçlarında para cezası, gümrük kaçağı eşyanın gümrük resmi ile sair devlet resimleri tutarının, tekel maddeleri için hususî kanunlarında yazılı para cezasının birer mislinden ibarettir.

Bundan başka 1918 sayılı kanunun 6829 sayılı kanunla muaddel 25 inci maddesinin son fıkrasına göre bir kaçak malın sif kıymeti 1000 liradan aşağı olduğu takdirde üçüncü fıkrada yazılı cezalar yarı nisbetinde indirilerek tâyin ve hükmolunur.

Şu hale göre 1918 sayılı Kaçakçılık Kanununa tevfikan verilen para cezalarının tâyininde ve mezkûr kanunun 25 inci maddesinin son fıkrasına göre 25/3 üncü fıkrasına tevfikan hükmolunan hapis ve para cezalarının şartı tahakkuk ettiği takdirde yapılacak tenzilâtta en mühim rol oynayan husus o kaçak malın sif kıymetidir.

3 — **Kaçakçılık suçlarından dolayı verilen para cezalarının mahiyeti:**

Gümrük ve tekel kaçakçılığı mevzuatına göre hükmolunan para cezalarının hemen hemen ekserisi tazminî mahiyettedir. Amme para cezalarından en büyük farkı idarenin şahsî alacağına taallûk etmesi keyfiyetidir. Aşağıda vereceğimiz izahat bu düşünceyi tamamen teyidetmiş bulunmaktadır.

a) Ceza Kanununun 19 uncu maddesine göre, âmme para cezaları C. Savcılığınca tahsili cihetine gidilmesine rağmen 1918 sayılı kanunun 6829 sayılı kanunla muaddel 56 ncı maddesi gereğince kaçakçılıktan dolayı gerek bu kanuna ve gerek hususî kanunlara göre hükmolunan para cezalarına ait ilâm C. Savcılığı tarafından resen alâkalı idarelere verilir. Bu ilâmlarla gümrük komisyonları tarafından verilip kat'ileşen kararların taallûk ettikleri para cezalarının ödenmesi için alâkalı idarelerce Âmme Alacakları Tahsili Usulü Kanununa göre çıkarılacak bir ödeme emri ile mahkûma tebliğ olunur. Ödeme emrinin tebliğ tarihinden 15 gün zarfında para ödenmediği takdirde aynı kanunun hükümleri dairesinde mahkûmun mallarına müracaatla infaz yoluna gidilir. 16/7/1965 tarihinde meriyete giren 647 sayılı cezaların infazı hakkındaki kanunun meriyetinden evvel, tazminî mahiyetteki para cezalarının ödenmemesi yani hükümlünün bu para cezasını ödemekte aczi tahakkuk ettiği takdirde âmme para cezalarında olduğu gibi alâkalı idarece ilâm hapse çevrilip infaz edilmek üzere C. Savcılığına verilirdi. Meriyete giren 647 sayılı kanunun beşinci maddesi gereğince tazminî mahiyetteki para cezaları da âmme

para cezaları gibi hükümlünün satılması caiz malları bulunmaz ve bu suretle aczi tahakkuk ederse para cezaları hapse tahvil olunmaz.

b) Âmme para cezaları tahsil olunduğu takdirde devlet hazinesine irat kaydolunmasına rağmen tazminî mahiyetteki para cezalarının sarf yeri başka bir mahiyet arzeder. Nitekim 1918 sayılı Kaçakçılık Kanununun 6829 sayılı kanunla muaddel 60 ıncı maddesi de (kaçakçılık suçlarına terettüp eden para cezalarının tahsilini müteakip yüzde kırkı haber verenlere, yüzde kırkı bilfiil tutanlara ve yüzde yirmisi ile gümrük ve tekel kaçakçılığı dâvalarından dolayı mahkemelerce hükmolunan vekâlet ücretlerinin yüzde otuzu takip, muhafaza işleriyle dâvaların takip ve müdafaasında üstün gayretleri görülen Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti memurları ile gümrük muhafaza memurlarına bu Vekâletçe ikramiye olarak tevzi edilmek üzere emanet hesabına alınır) denilmektedir. Buna göre kaçakçılık kanunlarına müsteniden verilen para cezalarının tamamen şahsî hukuka taallûk ettiği ve âmme para cezalarından ayrı bir mahiyet taşıdığı müşahede olunmaktadır.

c) Kaçakçılık kanunlarına göre verilen para cezalarının şahsî hukuka taallûk eden para cezalarından mâdut bulunması itibariyle kanunda yazılı ahval dairesinde idare bu hakkından vazgeçebilir. Nitekim,

aa) 3437 sayılı Tütün ve Tütün İnhisarı Kanununun 111 inci maddesi gereğince İnhisarlar İdaresi, bazı para cezalarının takip ve tahsilinden vazgeçebilir (1).

bb) 3550 sayılı kaçakçılıktan başka bazı inhisar suçlarından doğan para cezalarından vazgeçileceğine dair kanunun birinci maddesine göre bazı fiil ve hareketlerden dolayı hükmolunacak cezalar için İnhisarlar İdaresi sulh olabileceği gibi bu cezaların takip ve tahsilinden de vazgeçebilir (2).

---

(1) 3437 sayılı Tütün ve Tütün İnhisarı Kanununun 111 inci maddesinde (79, 80, 81 inci maddelerle 90 ıncı maddenin birinci fıkrası ve 95, 97, 103 ve 105 inci maddeler hariç olmak üzere bu kanunda yazılı suçlar hakkında İnhisarlar İdaresi, Gümük ve Tekel Vekilinin muvafakatı ile hükümden evvel veya kat'ileşmiş olsun olmamın hükümden sonra sulh olabileceği gibi bu cezaları takip ve tahsilden vaz geçebilir) denilmektedir.

(2) 3550 sayılı kanunun birinci maddesinde (790 sayılı kanunun 19 uncu maddesiye 23 üncü maddesinin nakil tezkeresi olmaksızın ispirto ve ispirtolu içkiler naklie ait fıkrasında ve 2441 sayılı kanunun 4 üncü ve 5 inci maddelerinde ve 3078 sayılı Tuz Kanununun 18 inci maddesiyle 20 nci maddesinin birinci fıkrasında ve 24 ve 35 inci maddelerinde yazılı fiil ve hareketlere terettüp edecek cezalar için İnhisarlar İdaresi Gümrük ve İnhisarlar Vekilinin muvafakatıyla hükümden evvel

d) Kaçakçılık kanunlarına göre verilen ekseri para cezalarının şahsî hukuka taallûk etmesi ve tazminat mahiyetinde bulunması sebebiyledir ki :

aa) Tekerrürden dolayı arttırılamaz,

bb) Tecil edilemez,

cc) Tazminat kabilinden para cezasını müstelzim bir fiil bir çok kimseler tarafından iştirak halinde işlendiği takdirde, bütün sanıklara ayrı ayrı değil, bir para cezası verilir. Ancak bu para cezasında aralarında müteselsil mesuliyet esası câri olur.

çç) Bu para cezasının infaz edilmemiş olması tekerrür hükümlerinin uygulanmasına mâni değildir.

dd) Alâkalı idarenin müdahalesi ve vekili varsa nisbî vekâlet ücreti verilmesi lâzımdır.

ee) Uygulamada on kuruşun fazlası hesaba katılır ve tahsil olunur.

ff) Türk Ceza Kanununun 59 ve yaş sebebiyle 54 ve 55 inci maddeleri tatbik edilmez.

gg) Bu cezalar 5435 sayılı kanunla arttırılamaz.

Yargıtayın tazminî mahiyetteki para cezalarının alfabe sırasiyle belirtilen bu hususiyetlerine müteallik bir çok içtihatları mevcuttur (3).

---

veya kat'ileşmiş olsun, olmasın hükümden sonra sulh olabileceği gibi bu cezaları takip ve tahsilden de vazgeçebilir) denilmektedir.

Mezkûr kanunda yazılı alâkalı kanun maddelerine göre verilen para cezalarının tâyin ve tesbitinde sif kıymetin bir rolü yoksa da kaçakçılık kanunlarına binaen verilen ekseri para cezalarının şahsî hukuka taallûk ettiğine dair düşünceyi teyit eylemesi bakımından bu hususu burada zikretmeyi faydalı gördük.

---

(3) A) Tazminî mahiyeti haiz para cezasının T. C. Kanununun 81/1 inci maddesiyle arttırılmaya tâbi tutulması kanuna aykırıdır.

(Yargıtay 5. C. D., 23/10/1957 tarih, E. 5721, K. 5854)

B) Para cezalarının sanıklar arasında bölünmesi sonunda tazminî mahiyeti nazara alınmıyarak 10 kuruş kesirlerinin hesaba katılmaması yüzünden noksan para cezası tâyini kanuna aykırıdır.

(Yargıtay 5. C. D., 5/7/1957 tarih ve E. 3019, K. 4384)

C) T. C. Kanununun 59 uncu maddesi ile tazminî mahiyetteki para cezasından dolayı iptidaen indirme yapılması suretiyle para cezasının eksik tâyini kanuna aykırıdır.

(Yargıtay 5. C. D., 9/1/1962 tarih ve E. 5055, K. 112)

890

4 — **Gümrük ve Tekel Kaçakçılığı mevzuatında 1918 sayılı kanunun 24 üncü maddesi :** 1918 sayılı kanuna göre para cezalarının tâyininde kaçak malın sif kıymetinin rolü ve para cezalarının hukukı mahiyetini böylece izah ettikten sonra esas mevzuumuz olan kaçak emvalin sif kıymetinin tesbiti salâhiyetinin kime ait olması lâzımgeldiğini açıklayalım.

1918 sayılı kanunun 152 sayılı kanunla tadilinden evvelki 24 üncü maddesinde, kaçak emvalin sif kıymeti alâkalı idarelerce tâyin olunur kaydı mevcut iken 152 sayılı kanunla tadilinde bu sarahat ortadan kaldırılmıştır. Mezkûr kanunun esbabı mucibe lâyihasının mevcut bulunmaması sebebiyle tadildeki gayenin ne olduğu sarahaten anlaşılmamakta ise de, kaçakçılık suçlarında tâyin olunan para cezalarının hukukî mahiyeti ve alâkalı idarenin mezkûr para cezalariyle olan alâkası itibariyle tadildeki gayenin, sif kıymetin tarafsız kimseler tarafından tesbit edilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Gerek hukuk ve gerek ceza dâvalarında dâvacı veya müdahilin alâka ve menfaati itibariyle o dâvada bilirkişi olarak dinlenmesi hak ve adalet duygularına ne kadar uygun değilse para cezalarının tâyininde esas olan kaçak emvalin sif kıymetinin aynı durumda bulunan gümrük ve tekel idarelerince tâyin ve tesbiti de o kadar uygun değildir. Vâzıı kanun 152 sayılı kanunla 1918 sayılı kanunun 24 üncü maddesindeki (sif kıymetin) alâkalı idarelerce tâyin ve tesbit kaydını kaldırmakla bu mahzuru bertaraf etmiş bulunmaktadır. Buna göre kaçak emvalin dâva ile alâkası ve menfaati bulunmayan serbest bilirkişiler mârifetiyle tesbiti artık kanunî bir lâzime haline gelmiştir. Yedinci Ceza Dairesinin bu yolda birçok içtihatları vardır (4).

5 — **Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararı :** Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/4/1964 tarih ve esas 194 ve karar 192 sayılı içtihadında, 1918 sayılı kanunun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki sif değerin alâkalı idarelerce tesbitine dair hükmünün, ancak idarenin taraf olması sebebiyle meydana gelen şüpheyi izale etmek ve sif kıymetin dâvadı taraf olan Gümrük ve Tekel İdarelerince tesbitindeki mahzurları önlemek gayesi ile 152 sayılı kanunla kaldırılmış bulunduğu kabul edildikten sonra bunun mütehassıs serbest bilirkişiler tarafından tesbit edilmesinin ancak :

a) Sanık tarafından itiraz edilmesi,

---

4) Sif kıymetin Gümrük İdaresince tesbit edileceğine dair 1918 sayılı kanunun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrası 152 sayılı kanunla kaldırılmış bulunduğundan sif kıymetin tarafsız mercilere veya bilirkişilere tesbit ettirilmemesi kanuna muhaliftir.

Yargıtay 7 nci Ceza Dairesi, 11/8/1964 tarih, E. 7058, E. 7400)

b) Tesbitin gerçeğe uymadığının hâkim tarafından şüphe edilmesi, şartına bağlanması kannatımca aşağıdaki sebeplerden dolayı kâfi görülmemiştir.

aa) Gümrük ve Tekel İdarelerince kaçak emvalin sif kıymetinin gerçeğe uygun olarak tesbit edilip edilmediğini anlamak bir ihtisas işidir. Ekseriyetle ne sanık durumunda olan kimseler ve ne de dâvayı rüyet etmekle vazifeli hâkimler bu hususta ihtisasları olmadıklarından daima hataya düşmeleri mukadderdir.

bb) Adaletin tevziinde yapılacak bütün kanunî muamelelerin her türlü şüpheden uzak bulunması lâzımdır. Bir dâvada taraf olan gerçek ve tüzel kişilerin menfaatlerine taallûk eden bir dâva mevzuunda (meselâ bir tazminat dâvasının muhakemesi sırasında tazminat miktarının tesbiti için) taraflardan bilirkişi seçilmesi adalet duygularını ne kadar rencide ederse kaçakçılık dâvalarında sif kıymetin dâvada taraf olan idare tarafından tesbiti de o kadar rencide eder.

6 — **Netice :** 1918 sayılı kanunun 24 üncü maddesindeki sif kıymetin alâkalı idareler tarafından tesbit olunacağına dair hükmünün 152 sayılı kanunla kaldırılmış bulunması keyfiyeti, ancak bu mevzuda bir haksızlığa meydan verilmemesine mâtuf olduğunda şüphe yoktur. Binaenaleyh kaçakçılık dâvalarında idarenin tesbit zabıt varakasındaki sif kıymete itibar edilmiyerek dâvanın görüldüğü mıntakada bu işlerden anlar kimseler bulunmasa bile talimatla bu kıymetin böyle bilirkişiler mârifetiyle tesbiti cihetine gidilmesi lâzımdır. Bazı kıymetli meslektaşlarım 1918 sayılı kanunun 25 inci maddesinin son fıkrasının nazarı itibare alınmak suretiyle kaçak emvalin sif kıymetinin 1000 lira civarında bulunduğu takdirde bu yola gidilmesi düşüncesinde iseler de, sif kıymetin arttığı nisbette para cezasının ve binnetice taraf olan idarenin tesbitteki hatasının da o nisbette artması icabedeceğinden kanaatımca bu düşünceye iştirak edilmemiştir.

892

CEZA KANUNU UYGULAMASINDA MEMUR KAVRAMI VE MEMURİYET GÖREVİNİ İHMAL VE KÖTÜYE KULLANMA SUÇLARININ TAHLİLİ (*)

Yazan : Hakkı YAŞAR

III — Takibat

Memur ika eylediği suç sebebiyle ayrı bir muameleye mâruz kalması ve bu sıfatının bazan suçun unsuru ve bazan da ağırlatıcı bir sebep olarak telâkki edilmesi, kendisinin istisnaî bir muhakeme usulüne de tâbi tutulması meselesini karşımıza çıkarmıştır.

Normal olarak bir vatandaşın suç işlemesi halinde bu, ya bir şikâyet veya bir ihbar veya haber alma suretiyle zabıtaya veya C. Savcılığına intikal etmekte ve savcılık gerekli hazırlık tahkikatını ikmal ettikten sonra delilleri kâfi gördüğü takdirde âmme dâvası açmakta veya delilleri kâfi görmezse takipsizlik kararı vermektedir.

Acaba bir memurun suç ika eylemesi karşısında da aynı usul mü takip edilecektir? Genel olarak memurun görev sırasında, ifa eylediği görev sebebiyle işlediği suçlar için takibat usulü farklı olmaktadır. İşte 4 Şubat 1329 tarihli **Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunu Muvakkat** bu hususları ele almış bulunmaktadır.

Memurun bir suç işlediği ihbar ve şikâyet olunduğu ve bu suç vazifeden doğmuş veya sadece vazife sırasında işlenmiş ise, bu şahıs hakkında hazırlık, ilk tahkikat **idarî** makam ve merciler tarafından icra edilir ve lüzum görülürse men'i muhakeme veya icabederse lüzumu muhakeme kararları verilir. Son tahkikat umumî mahkemelerde icra kılınır. Aslında bir memurun **idarî görevinden** dolayı doğrudan doğruya adlî organlar tarafından takip edilmesinin memuriyet şeref ve haysiyetine menfi tesir icra etmesi ve isnat olunan fiilin suç olup olmadığının umumiyetle ilk nazarda ve sarahaten anlaşılamaması ve bunun idarece takdir olunabileceğ mucip sebebiyle bu usule gidilmiştir.

(*) Baştarafı 1966 yılı 11 sayılı Adalet Dergisindedir.

Memurin Kanununun tarif ettiği memurlar ile Türk Ceza Kanununun tarif eylediği memurların hangilerinin **Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna** tâbi olacağı tatbikatta bazı aksaklıklara sebebiyet vermişti. Memurin Muhakematı hakkındaki kanunun mer'iyeti, Memurin Kanunundan 12 sene evvel olduğuna göre; Memurin Kanunundaki kimselerden başkalarını da kapsamına alması tabiî idi. Bahusus Türk Ceza Kanununun 279 uncu maddesinde tarifini bulan memurların durumu ne olacaktı? İşte Mecl's Dahiliye Encümeni 4/8/1941 tarihli, esas 4/27, karar 37 sayılı mazbata ile; Memurin Muhakematı Kanununa tâbi olan ajanların Türk Ceza Kanununun 279 uncu maddesinde tarif edilen memurlar olacağını kabul etmiş bulunmaktadır.

Bu mazbatadaki mucip sebepleri ezcümle şu suretle ifade edebiliriz :

«1 — Bir memurun, Memurin Muhakematı Kanununa tâbi olması ifa ettiği vazifenin karşılığı olarak kendisi için tanınmış bir haktır. Her hangi bir vazifenin mukabilinde mutlak bir hakkın mevcudiyeti hukukun değişmez prensiplerinden biri olduğu cihetle; muayyen bir vazife ifa eden bir memur, Memurin Muhakematı Kanununa tâbi olduğu takdirde aynı veya müşabih vazife gören diğer ajanların da bu kanun hükümlerinden faydalanmaları icabeder.

2 — Münferit kanunlarda, bu kanunların çerçevesi dahiline giren memurların Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna tâbi olacakları hakkında sarahat bulunması Memurin Muhakematı Kanunundan faydalanacak ajan tiplerini sadece Memurin Kanununun 1 inci maddesindeki tarif olunan memurlardan ibaret bulunmadığını gösterir.

3 — Memurin Kanunu, kendisinden 12 sene evvel yürürlüğe girmiş bulunan Memurin Muhakematı Kanununun şümul sahasını tesbit ve tâyinine medar olamaz.

4 — Memleketimizde, ötedenberi âmme hizmeti ifa eden her şahsın memur sayılması bir an'ane ve teamüldür.

5 — Memurin Kanunu, maksat ve gayesi; Devlet memurları olacaklarda bulunması icabeden hususî evsafı tâyin ve bunları yine aynı kanuna göre haiz bulunacakları hukuk ve salâhiyetlerin tahdit edilmesinden ibarettir. Binaenaleyh Memurin Kanunu, Memurin Muhakematı hakkındaki kanuna tâbi olacak memurların tesbit ve tâyini gayesini güttmemektedir.

Ceza tatbikatında hangi vazife sahiplerinin **memur** telâkki edileceği hususunda Adliye Encümeni ile müttefik olan encümenimiz, ceza takiba-

896

tında dahi aynen ve tamamen o vazife sahiplerinin memur addedilmeleri ve binaenaleyh haklarında Memurin Muhakematı hükümlerinin tatbik olunması fikrinde olduğunu» açıklamıştır (1).

İşte bu mazbata Büyük Millet Meclisinin 8/8/1941 tarih ve 1255 sayılı tefsir kararı ile tasvip edilerek teşriî bir karar mahiyetini ihraz eylemiştir.

İşte söz konusu ettiğimiz Memurin Muhakematı hakkındaki kanunun 1 inci maddesi :

(Memurinin vazifei memuriyetinden münbais veya vazifei memuriyetinin ifası sırasında hâdis olan cürümlerinden dolayı icrayı muhakemeleri şeraiti âtiye dairesinde mehakimi adliyeye ait olacağı) hususunu belirtmektedir.

Memurlardan birinin, vazifei memuriyetinden dolayı veya vazifeyi ifa esnasında bir cürmü ika eylediği gerek doğrudan doğruya, gerek bir şikâyet ve ihbar üzerine anlaşıldıkta o memur :

1 — Merkez memurlarından ise, evvelemirde mensup olduğu Bakanlık veya daire,

2 — Vilâyet memurlarından ise vali, kaymakam veya merbut bulunduğu şubenin idare âmiri tarafından,

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa tevfikan bizzat veya memur edecekleri bir kimse tarafından hakkında ilk tahkikat icra edilir. Bu soruşturma, Sorgu Hâkimlerinin ilk tahkikatları mahiyetindedir. Muhakkik dinlemek istediği kimseleri 7201 sayılı kanun hükümlerine uygun olarak davetiye ile celbedebileceği gibi aynı kanun hükümleri uyarınca mahallî mülkiye âmirinin izniyle zabıta mârifetiyle de davetiye tebliğ edebilir.

Muhakkik, davetiye tebliğine rağmen gelmeyenleri ihzar edebilir mi? Diğer yönden tahkikat sırasında **arama kararı** verebilir mi?

Bunları, **Anayasa Mahkemesinin** 20/9/1963 gün ve 1963/59 esas — 1963/225 karar numaralı ve 11/1/1965 gün ve 1965/18 esas — 1965/53 karar sayılı kararlarının ışığında incelemek faydalı olacaktır :

«4 Şubat 1329 tarihli kanunu muvakkatın 16 ncı maddesi hükmüne göre (tahkik memurlarının tahkikatı veya tahkikatı iptidaiye evrakının

(1) Daha fazla tafsilât için M. Muhtar Çağlayan'ın Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur, isimli makalesine bakılması.

295

Meclisi İdarelerce tetkikatı esnasında delâili kâfiye mevcut olur ve lüzum görülürse o memur alelûsul kefalete raptolunur. Bu suretle kefalet ita edemiyenlerin veyahut cürmü cinayet nev'inden görülenlerin, tahkik memurlarının talebi ve Meclisi İdarenin kararı üzerine mahallin en büyük mülkiye memuru ve devairi merkeziye memurlarından ise, mensup olduğu **Nazır** tarafından tasdik edilecek **tevkif müzekkeresi** ile tevkifleri) caiz idi.

Mülkiye âmirleri ile Bakanların -ağır cezalı suçlarda doğrudan doğruya diğer suçlarda kefalet verilmemesi halinde- sanıkların tutuklanmalarına karar verebilecekleri hakkındaki hükmün, Anayasanın bu hakkı yalnız **hâkime** tanıyan 14 ve 30 uncu maddeleri hükümlerine aykırılığı meydandadır.

İptali istenen maddenin, sanık memurların kefalete bağlanmasına dair hükmü Anayasanın her hangi bir maddesine açıkça aykırılık arzetmemekle beraber, sonucu tutuklamaya varan bu hükmün de, maddenin tutuklamaya ilişkin hükmünün iptali halinde dayanağı kalmıyacağı ve işlemez hale geleceği açıktır.

Bu itibarla Memurin Muhakematı Hakkındaki 4 Şubat 1329 günlü kanunu muvakkatın 16 ncı maddesinin iptaline» karar verilmiş bulunmaktadır.

Diğer yönden **Anayasa Mahkemesinin** 29 Mart 1966 tarih ve 12263 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 11/1/1965 gün ve 1965/18-53 sayılı; 4 Şubat 1329 günlü Memurin Muhakematı Hakkındaki Muvakkat Kanunun 13 üncü maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına dair kararının gerekçe bölümünde; kişi hürriyeti ile ilgili kısımlara da ışık tutulmuş bulunmaktadır:

«Gerçekten kişi dokunulmazlığının ve hürriyetinin usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça kayıtlanamıyacağı, kimsenin **üstünün, özel kâğıtlarının ve eşyasının aranamıyacağı,** konut dokunulmazlığının **ihlâl edilemiyeceği,** tutuklanamıyacağı birer Anayasa kuralıdır. Anayasa ile münhasıran hâkime verilen bu yetkilerin hâkim olmıyan memurlar ve idare meclisleri tarafından kullanılmasına açıkça cevaz veren bir kanunun Anayasaya uygunluğu elbette kabul edilemez. Fakat aslında Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunda soruşturma yapacak memurların veya idare heyetlerinin hâkim yetkisini taşıdıkları ve hâkimlere verilen bu yetkilerin onlar tarafından da kullanılabileceği yolunda herhaangi açık bir hüküm yoktur. Sözü geçen kanunun 2. maddesinde yer alan, soruşturmanın Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununa göre yapılacağı hakkındaki hüküm ise, tutuklama, arama gibi Anayasa'nın yalnız hâkime ta-

896

nıdığı yetkilerin, bu idarî makam ve merciler tarafından kullanılacağı anlamına gelmez.»

Anayasa Mahkemesinin bu gerekçe münderecatından, tahkik memurunun, davetiye tebliğine rağmen gelmeyen kimseleri doğrudan ihzar edemiyecekleri ve bunun için de hâkimden karar isteyecekleri açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bu duruma göre, tutuklamayı, ihzarı, aramayı gerektirir bir halle karşılaşan tahkik memuru, bu taleplerini C. Savcılığı aracılığı ile Sulh Hâkimine intikal ettirecektir.

Ancak Hâkim talep hilâfına bir karar verir ise, buna tahkik memurunun itiraz hakkı var mıdır?

Ceza Usulü Muhakemeleri K. nun 289 - 296 ncı maddeleri kanun yollarına ne suretle ve kimlerin muracaat edebileceğini açıklamış bulunmaktadır. Memurin Muhakematı hakkındaki kanunda böyle bir hüküm bulunmadığına ve 6 ncı maddesinde de; «Tahkikatı iptidaiye icrasında ve lûzum veya men'i muhakemeye ait muamelâtta işbu kanunda musarrah olmıyan hususatta usulü muhakematı cezaiye ahkâmına» göre hareket olunacağı tasrih edilmiş bulunmasına göre; hâkimin kararına itirazı gerektirir bir durum doğarsa tahkik memurunun bu isteğini C. Savcısına intikal ettirmesi gerekir. C. Savcısı isteği yerinde görürse itiraz eder görmezse evrakı tahkik memuruna iade eder. Kanaatımızca Tahkik memurunun itiraza yetkisi bulunmamaktadır.

İşte muhakkikin yaptığı tahkikat tekemmül edince, bunu fezlekeye bağlıyarak yetkili mercie tevdi eder. Eğer tahkikatı yapan kimse idare kurulunun üyelerinden ise, o iş için artık heyete iştirak edemez. Fakat heyet, kendisinden izahat almak üzere her zaman davet edebilir.

Memurların suçlarına iştirak eden ve fakat memur olmayan şahıslar hakkında ilk tahkikat icrası ve bu hususta bir karar ittihazı Sorgu Hâkmliğinin salâhiyeti dâhilindedir. Bu hususta idare heyetlerince karar ittihaz olunması ve asıl şerik memur ile birlikte takibata maruz bırakıması mümkün değildir.

Valiler için tahkikatı bir veya müteaddid müfettişler yapar.

Elçiler hakkındaki tahkikat ise hariciye vekâletince tanzim olunur.

Divanı muhasebat başkanı veya üyelerinden birinin memuriyet vazifesinden dolayı veya vazife ifası esnasında cezayı müstelzim bir suçu habr alınırsa birinci Reis ile Daire Reislerinden mürekkep bir heyet tarafından ilk tahkikat yapılarak tanzim olunacak fezlekeli lüzum veya

men'i muhakeme kararı verilmesi için Danıştay Mülkiye (2. Daire) dairesine gönderilir. Lüzumu muhakemesine karar verilen Başkan ve üyelerin mahkemesi Temyiz Mahkemesi Ceza Dairesinde görülür ve ikinci derecede umumî heyetinde incelenir.

Memurin Muhakemat Kanununun 4 üncü maddesi karar verecek İdare Kurullarını açıklamaktadır :

1 — **İlçe İdare Kurulu :** İlçelerde, İlçe Kaymakamı ile İlçe idare şube başkanları ile ilçe İdare kurulu üyelerinden maada bilcümle memur ve müstahdemlerle Nahiye müdür ve müstahdemleri hakkındaki tahkikat evrakı üzerine bir karar verir.

İlçe İdare Kurulu, Kaymakamın başkanlığında tahrirat kâtibi, malmüdürü, Hükümet Tabibi, Millî Eğitim Memuru ile Tarım memuru ve Veteriner'den müteşekkildir.

İlçede genel idare teşkilâtının başında bulunanlar, ilçe idare şube başkanlarıdır. Bunların emri altında çalışanlar ilçenin ikinci derecede memurlarıdır. İlçe İdare Şube Başkanları olarak : malmüdürü, tahrirat kâtibi, Hükümet Tabibi, Orman, Zıraat, Veteriner, Tapu, Nüfus, İskân Evkaf ve Millî Eğitim memurları ile Polis Komser ve Jandarma Komutanları Posta ve Telgraf ve Telefon Müdürleri sayılabilir.

2 — **İl İdare Kurulu :** İllerde, il merkezinde, Vali ve Millî İrade ile tayin olunan vilâyet merkezi memurları ve vilâyet İdare Kurulu üyelerinden maada bilcümle il merkez memurları, İlçe Kaymakamları ile İlçe İdare Şube Başkanları ve İlçe İdare Kurulu Üyeleri hakkındaki tahkikat evrakı üzerine bir karar verir.

İl İdare Kurulu, Valinin başkanlığında Hukuk İşleri Müdürü, Defterdar, Millî Eğitim, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım ve Veteriner müdürlerinden teşekkül eder.

Vazifelerinden münbais ve vazifelerini ifa sırasında hâdis olan suçlarından dolayı kaza Belediye Reisleri hakkında da karar verme yetkisi İl İdare Kurullarına aittir (1). İl Belediye Başkanları hakkında da hüküm aynıdır.

3 — **Danıştay Mülkiye (İkinci daire) Dairesi :** Bir ilin Millî irade ile tayin olunan merkez memurları ile idare kurulu üyeleri hakkındaki tahkikat evrakı keza Elçiler hakkındaki tahkikat evrakı bu daireye tevdi olunur.

(1) Tefsir : (27/5/1933 tarih ve 184 sayılı)

Diğer bakımdan Merkez dairelerinde Millî İrade ile tâyin olunan memurlar hakkında ilgili Bakanlığın daireleri erkânlarından teşkil olunan heyetlerin ikmal ettikleri tahkikat evrakı da bu daireye gönderilir.

İşte böyle bir ilk tahkikat evrakı yetkili mercie tevdi olunduktan sonra İdare Kurulu bir hafta içinde gerekli tetkikatını yaparak men'i muhakeme veya lüzumu muhakeme husularında bir karar verir. Eğer tahkikatı noksan bulursa gerekli ikmâl işlemlerini yapar.

Eğer sanığın lüzumu muhakemesi hususunda bir karar verilmişse bunu sanığa tebliğ eyler. Sanığın 5 gün içinde itiraz hakkı vardır.

Eğer men'i muhakeme kararı verilmiş ise keyfiyet, sanığın Dairesi âmirine ve varsa müştekiye tebliğ olunur. Bunların da 5 gün içinde itiraz hakları vardır. Men'i muhakeme kararlarına bir itiraz vaki olmasa bile muhakkak bir üst merciin re'sen tetkikine tâbidir. Mâfevk merci, bu men'i muhakeme kararını tasdik ederse kesinleşir, tasdik etmezse yapılacak işlemi kararında belirtir. (madde 5)

İdare kurulunun kararlarına yapılacak itirazın mercii bir üst kurul olup İlçe'nin ki İl İdare Kurulu, İl'in ki Danıştay İkinci dairesi, Danıştay İkinci Dairesinin kararına Danıştay Umumi Heyeti nezdinde itiraz olunur. Kaymakamlar hakkındaki karar behemahal Danıştayın tetkikine tabi tutulur.

Lüzumu Muhakeme Kararı üzerine Dâvaya bakacak Mahkeme :

Memurin Muhakemat Kanununun 7 nci maddesi bu hususu anlatmaktadır.

İlçe İdare kurullarının verecekleri lüzumu muhakeme kararları üzerine sanığa isnat olunan suç ağır cezalı mevattan ise o ilçenin bağlı oldığu ağır ceza mahkemesinde görülür. Sanığa isnat olunan suç ağır cezalı mevattan değilse o ilçenin Asliye Ceza mahkemesinde dâvaya bakılır.

İl İdare Kurulları tarafından verilen lüzumu muhakeme kararları üzerine dâvaya o ilin mahkemelerinde bakılır.

Danıştay tarafından verilen lüzumu muhakeme kararları üzerine, - ki bu kararlarda vazifeli mahkeme belirtilir - en yakın vilâyet merkezlerindeki mahkemelerde rüyet olunur.

Valiler ve elçiler hakkında Danıştay tarafından verilen lüzumu muhakeme kararları üzerine yetkili mahkeme Yargıtay Ceza Dairesi olup ikinci derecede mahkeme de Yargıtay Ceza Genel Kuruludur.

899

Merkez Dairelerinde Millî İrade ile tayin edilen memurlar hakkında ilgili Bakanlıklarca daireleri mensuplarından kurulan heyetin yapacağı tahkikat evrakı bir karar ittihaz olunmak üzere tevdi olunduğu Danıştay İkinci Dairesinde incelemeye tabi tutulur. Eğer haklarında tahkikat yapılanlar Merkez Dairesinde Millî İrade ile tayin edilmeyen kimseler ise; men'i muhakeme veya lüzumu muhakeme kararı vermek üzere tahkikat evrakı, daireleri erkânından teşkil edilecek kurula tevdi olunur. Bu kurulların verecekleri kararlara yapılacak itirazın mercii Danıştay İkinci Dairesidir (madde 10).

Haklarında lüzumu muhakeme kararı verilenler işten el çektirilebilecekleri gibi lüzum görülürse daha takibat safhasında da aynı tedbire başvurulabilir (madde 12).

Diğer hususi kanunlardaki hükümlere gelince Memurin Muhakemat Kanununa tabi olduğu hususunda açıkça bir hüküm bulunmayan İktisadi Devlet Teşekkülleri memurları ile Özel Kanunlarda, işledikleri suçlar sebebiyle **memur gibi** cezalandırılacakları belirtilen hallerde de takibat doğrudan doğruya C. Savcılığı tarafından yapılır. Fakat sanık hakkında memur imiş gibi Ceza tartip ounur.

Hatta bazı kanunlar tatbikatta doğacak teredütleri izale için, talkibatın C. Savcılıkları tarafından yapılacağını açıklamıştır. Örneğin Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu Kanunu Yönetim Kurulu üyeleri ile görevlileri Ceza hükümlerinin uygulanmasında memur olarak saydıktan sonra ayni kanunun 20/4 üncü maddesinde soruşturmanın doğrudan doğruya C. Savcılığı tarafından yapılacağını göstermiştir.

Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun tatbik sahası bakımından Yargıtay Tevhidi İçtihat Genel Kurulunun 28/Mart/1945 gün ve E/1 - K/6 sayılı kararlarında: «Usul kanunlarıyla tesbit olunan kararlar vatandaşlar için birer teminattır. Devlet memurlarının ayrı yargılanma usulüne bağlı tutulmaları kamu menfaatleri yönünden Devlet İdaresimin genel yönetimi bakımından korunmasında fayda bulunan bazı prensiplerin varlığından ileri gelmiştir. Genel Devlet İdaresi sisteminin dışında kalan müesseseler ve cihazlar hakkında istisnaî mahiyette olan hüküm ve esasların uygulanması düşünülmemelidir. Zira, Anayasa prensiplerinin bozulması gibi bir tehlike ile karşılaşılabilir. Hiç kimse kanunla bağlı olduğu mahkemeden başka bir yargılama yerine yollanamaz.» demektedir.

Memurin Muhakematı Kanununa ait hükümlerin istisnaları:

1 — 1609 sayılı **Bazı cürümlerden dolayı memurlar ve şerikleri** hakkında **Takip ve Muhakeme Usulüne dair Kanun**: İrtikâptan, rüşvet alıp

vermekten, ihtilas ve zimmete para geçirmekten gerek doğrudan doğruya ve gerek memuriyet vazifesini suiistimal suretiyle kaçakçılıktan ve resmen vuku bulan müzayede ve münakasalardan ve alım ve satıma fesat karıştırmaktan ve Devlet hariciyesine ait mahrem evrakı veya şifreleri ifşa veya ifşaya sebebiyet vermekten ve bu cürümlere iştirakten sanık olanlar hakkında **Memurin Muhakematı Kanunu** cari olmayacaktır (madde 1/1).

Cumhuriyet Savcıları bu suçlardan haberdar olunca, Sanık Millî İrade ile tayin edilen memurlardan ise ve takibata lüzum görürse, **Sanığı sorguya çekmiyerek** yaptığı hazırlık tahkikatı evrakını Adalet Bakanlığı aracılığı ile memurun bağlı bulunduğu Bakanlığa göndererek takibat icrası için **izin** talep edecektir.

Hakkında hazırlık tahkikatı yapılan sanık, Vilâyetlerin Millî İrade ile tayin edilmiyen memurları ile talii memurlarından ise, C. Savcısı yine sanığı sorguya çekmiyerek hazırlık tahkikatına **devam etmekle beraber** keyfiyeti **valiye** bildirecektir. Vali, dilerse ayrıca tahkikat da yapıp 15 gün içinde takibata muvafakatını açıklayacaktır. Muvafakat edilmediği takdirde; savcı, Adalet Bakanlığı aracılığı ile o memurun bağlı bulunduğu Bakanlıktan müsaade ister.

Hakkında Hazırlık tahkikatı yapılan sanık **Bakanlıkların**, Millî İrade ile tayin edilmiyen memurları ise; Savcı, Adalet Bakanlığı aracılığı ile o memurun bağlı olduğu Bakanlıktan takibat için muvafakat isteyecektir.

Eğer bu cürümlerden sanık olan **İlçe Kaymakamı** ise, takibatı o sanığın bağlı bulunduğu vilâyetteki Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde bulunan C. Savcısı **bizzat** yapacaktır. (madde 1/4)

Bir sanığın sorguya çekilerek hazırlık tahkikatının ikmâli ve karar hâkimliği vazifesinin yapılması, bu salahiyetlerde bulunan savcılara ve sorgı hâkimlerine aittir.

Burada, uygulamada daima karşılaşılan bir sorunu halleden Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 23/5/1966 gün ve İ/294 esas ve 140 karar sayılı ilâmından bahsetmek faydalı olacaktır :

«... Malmüdürleri, Millî Emlâk Şefleri ... nin Maliye Bakanlığınca tayin edileceği ...» Maliye Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 2996 sayılı kanunun muaddel 14 üncü maddesinde, ve «... Vekâletlerin Millî İrade ile mansup olmayan memurları hakkında bu cürümlerden

90/

dolayı C. Savcılıklarınca lüzum görülecek takibat için Adalet Bakanlığı vasıtasiyle mensup olduğu **İcra Vekilinin** (Bakanın) muvafakatı alınacağı» Bazı cürümlerden dolayı Memurlar ve Şerikleri hakkında Takip ve Muhakeme Usulüne dair 1609 sayılı kanunun 1/son maddesinde tesbit olunmuştur.

Adı geçen sanık, Malmüdürü bulunduğuna göre; kanunların, metni aynen yukarıya alınan maddelerinin açık hükümleri muvacehesinde kendinin **«Vilâyetlerin»** değil, **«Bakanlıkların»** Millî İrade ile mansup olmayan memurlarından ad ve kabulü lâzım geleceği ve dolayısiyle hakkındaki **Takip izninin** vilâyetten değil **Maliye Bakanlığından** alınması gerekeceği sebebiyle mahalli mahkeme kararının **bozulmasına** dair)

Yargıtay 5 inci Ceza Dairesinin 8/4/1966 gün ve Es. No :1030 - Ka. No : 1167 sayılı kararının **İtiraz** yoluyla kaldırılıp esas hakkında bir karar verilmesi C. Başsavcılığınca talep edilmesi üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu, sözü edilen ilâmiyle :

(Durumu inceleme konusu olan sanık malmüdürü, Maliye Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 2996 sayılı kanunun değişik 14 üncü maddesi uyarınca ilgili daire âmirinin inhası üzerine Maliye Bakanlığınca tayin edilmiş ve Bakanlığın Merkez Teşkilâtında değil, Taşra kuruluşunda görevli bir Vilâyet memurudur.

Bazı cürümlerden dolayı Memurlar ve Şerikleri hakkında Takip ve Muhakeme Usulüne dair olan 1609 sayılı Kanunun Birinci maddesinin 3 üncü fıkrasında; «Vilâyetlerin Millî İrade ile mansup olmayan memurları... hakkında C. Müddeiumumisi takibata lüzum görürse maznunu sorguya çekmeyerek hazırlık tahkikatı yapmakla beraber keyfiyeti valiye bildirir. Vali isterse ayrıca tahkikat da yaparak azamî 15 gün içinde takibata muvafakatını beyan eder ...» denildikten sonra ayni maddenin 6 ncı fıkrasında da : «Vekâletlerin Millî İrade ile mansup olmayan memurları hakkında bu cürümlerden dolayı C. Müddeiumumiliklerince lüzum görülecek takibat için Vekâlet vasıtasiyle mensup olduğu İcra Vekilinin muvafakatı alınır.» denmektedir.

Böylece Millî İrade ile tayin edilmemiş olan memurların tümü bir tutulmamış, bunlardan Bakanlar Kuruluşlarında görevli olanlar ile Taşra'da İl ve İlçe merkezlerinde görevli olanlar **«Vilâyet Memurları»** arasında 1609 sayılı kanuna giren suçlardan dolayı yapılacak kovuşturma iznini verecek makam arasında bir ayırım yapılması ön görülmüştür. Nevşehir **Valiliğinin kovuşturma iziniyle** hakkında irtikâptan kovuşturma yapılırken Sulh Ceza Mahkemesince tutuğa alınmasına ve tutuklu halinin devamına karar verilmiş olan S. U. nun Maliye Bakanlığınca, ta-

902

yin edilmiş bir memur olması, kendisinin Bakanlık Memurlarından sayılmasını gerektirmeyeceğine ve yapılan açıklamaya göre itiraz yerinde görülerek 5 inci Ceza Dairesi Kararının kaldırılmasına) karar verilmiştir.

1609 sayılı kanunun 1 inci maddesinde gerek İkinci fıkrada ve gerek 6 ncı fıkrada; Takibat izninin Adalet Vekâleti vasıtasiyle ilgilinin mensup olduğu **İcra Vekilinden** isteneceği ve **İcra Vekilinin** muvafakati alınacağı belirtilmektedir. Kanun metni, - yeni terimle - Bakanlıktan değil Bakandan izin isteneceğini kastetmektedir. Bu itibarla izine muvafakat edildiğini bildiren belgenin **Bakan** tarafından **bizzat imza** edilmesi gerekmektedir. Yoksa onun yerine **Müsteşar** veya **Genel Müdürün** veya başkasının imza etmesi kâfi gelmeyecektir.

Eğer suç mahiyeti itibariyle ilk tahkikata tabii mevattan ise, C. Savcılığı, talepname ile Sorgu Hâkimine âmme dâvası açabilecektir. Millî Korunma Kanununun mer'i olduğu zamanlarda, bu gibi suçlar Suçüstü Kanunu hükümlerine tabi tutulduğu için, 3005 sayılı Suçüstü Kanunu hükümleri muvacehesinde ayrıca ilk tahkikata lüzum bulunmaksızın, C. Savcısı doğrudan doğruya vazifeli mahkemeye dâva açabilirdi. Asliye Ceza Mahkemelerinde görülmesi icap eden suçların mevcudiyeti halinde C. Savcıları, ilk tahkikat yapılmasını istemekte muhtar olup, Ağır Cezalı mevatta ilk tahkikat yapılmasını istemeğe mecburdur.

2 — **Adlî vazifeler :** Bütün zabıta makam ve memurları C. Savcılarının adliyeye müteallik işlerde emirlerini ifa ile mükelleftirler. Bu emir yazılı da olabilir, şifahi de. Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde, kendilerinden istenen adliyeye müteallik vazife ve işlerde suiistimal veyahut ihmal ve terahileri görülen **devlet memurları** ile C. Savcılarının şifahi veya yazılı talep ve emirlerini yapmakta suiistimal veya terahileri görülen **zabıta amir ve memurları** hakkında **savcılıkça, doğrudan doğruya** takibatta bulunulur. (Ceza Muhakemeleri U. K. madde 154).

3 — İcra Dairelerince kanuna göre yapılan tebliğ ve emirleri derhal yapmıya ve neticesini geciktirmeksizin icra dairesine bildirmeğe alâkadar **memurlar mecburdurlar.** Makbul sebeb haricinde tebliğ ve emirleri yapmıyanlar hakkında ait olduğu dairece tahkikatı evveliyeye hacet kalmaksızın C. Savcılığınca doğrudan **doğruya** takibat yapılır. (İcra ve İflâs Kanunu madde 357.)

Örneğin, maaşın haczedildiği ve bundan muayyen miktarın kesilerek muntazaman icra dairesine gönderilmesi icap ettiği konusunda malmüdürlüğüre yazılan yazı hükmünü yerine getirmeyen malmüdürü hakkında C. Savcılığınca doğrudan doğruya takibat yapılabilecektir.

IV — Memuriyet görevini ihmal ve kötüye kullanma suçları

A — Memuriyet görevini ihmal :

Türk Ceza Kanununun 230 uncu maddesi görevin ihmalinden bahsetmektedir.

«Her ne vesile ile olursa olsun memuriyet vazifesini yapmakta ihmal ve terahi eden veya âmirinin kanuna göre verdiği emirleri makbul bir sebeb olmaksızın yapmıyan memur 2 aydan 6 aya kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Bu ihmal ve terahiden veya âmirin kanunî emirlerini yapmamış olmaktan devletçe bir mazarrat husule gelmiş ise, derecesine göre 3 aydan 3 seneye kadar hapis cezasiyle birlikte muvakkaten veya müebbeden memuriyetten mahrumiyet cezası da hükmolunur.

Her iki surette memurun terahisinden yeya verilen emri yapmamasından şahıslarca herhangi bir zarar hasıl olmuş ise, o da başkaca ödettirilir.»

Maddenin tarifinden anlaşıldığı üzere **görevi ihmal** suçunun üç unsuru vardır :

1 — **Fail :** İhmal suçunun faili memur olacaktır.

2 — **Maddi unsur :**

a) Memurun Vazifesini yapmakta ihmal ve terahisi olacak.

b) Âmirin kanuna göre verdiği emirleri makbul bir sebeb olmaksızın yapmamak.

3 — **Manevi unsur :** Failde cürmi kastın bulunması.

Bunları sırasiyle izaha çalışalım :

1 — **Fail'in memur** olması konusunda evvelce izahat verilmişş olması hasebiyle burada yeniden tekrarda bir fayda mülâhaza edilmemişti Ancak, fail memur değilse ortada ihmal suçu da mevcut olamaz.

2 — **Maddi unsur :**

a) Memuriyet vazifesini yapmakta ihmal ve Terahi fiiili : İhmal ve Terahinin birbirine müteradif iki, kelime olduğu fikri yyanın terahinin, «geç yapmak» ihmalin de «yapmamak» manasına ggeldiği ileri süren fikirler vardır. Fakat her iki halde de ihmal, «memuriy veya hizmet dolayısiyle muayyen bir âmme hizmet veya vazifesi

ifaya mecbur olan kimsenin emir veya talep olmaksızın ifaya mecbur bulunduğu bir hususu yapmaması veya kanun veya nizamen mükellef olduğu şekilde yapmaması veyahut muayyen bir müddet içinde yerine getirilmesi icap eden bir hizmet veya hareketi o mühlet içinde yerine getirmemesi.» (1) olarak tarif edilebilir. Ortada memurun ihmalî bir durumu mevcuttur.

Bu fikri şu surette izah edebiliriz. Suçlar «bir bakımdan **icraî** ve **ihmalî** suçlar diye ikiye taksim olunabilir. Kanunun yapılmasını yasak ettiği bir fiili işlemek **icraî** bir suçtur. İcraî suçlarda yapılan müsbet bir fiil, bir hareket mevcuttur. Hırsızlığı kanun yasak etmiştir. Başkasının malını çalan adam ise kanunun bu emri hilâfına o malı çalmak suretiyle bu fiili işlemiştir. Yani failin hareketi burada müsbettir.

İhmalî suçlarda ise, kanunun yapılmasını emrettiği fiil ve hareket yapılmamıştır. Burada menfi bir hareket karşısındayız ve ihmalî suçlarda suçun maddî unsuru da budur.» (2)

Ancak bu menfi hareketi, hiç bir şey yapmamak veya hiç hareket etmeme manasına almamalıdır. Memur, kanunen yapması lâzım gelen bir iş zamanında ve kanunun tarif ettiği şekilde yapmamaktadır. Yoksa görevini zamanında yapmamak bir başka deyimle geç yapmak ve yapıyor görmek veya kanun ve nizamın istediği şekilde yapmamak da ihmali bir harekettir. Örneğin, havanın yağışlı olduğunu, işlerin çok olduğunu ileri sürerek normalın üstünde bir uzun süre içinde dosyaların keşfine gitmemek, görevin ihmali mahiyetinde olabilir. Halbuki gitmeme konularında birer sebeb gösterilmiş bulunmaktadır.

Memurun yapmadığı hareketin görevle ilgisi olmalıdır. Göreve girmeyen bir hususun yapılmaması veya geç yapılması ihmal suçunun tekevvününe manidir.

b — Âmirin kanuna göre verdiği emirleri makbul bir sebep olmaksızın yapmamak fiili : Devlet Memuru, âmirinin verdiği emirleri yerine getirmekle ödevlidir.

Devlet memuru, âmirinden aldığı emri, Anayasa, Kanun, Tüzük, Yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez, ve bu aykırılığı,

---

(1) Doç. Dr. Sulhi Dönmezer'in iki yeni Yargıtay kararı dolayısiyle Memuriyet Vazifesini İhmal ve Suiistimal suçlarını biribirinden ayırmağa yarayacak kıstas konusunda inceleme.

(2) İbrahim Vidinli'nin Memuriyet Görevini Savsamak ve Kötüye Kullanmak konusunda inceleme.

٩٥٥

o emri verene bildirir. Ancak âmir emrinde israr eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emri yerine getiren sorumlu olmaz; sorumluluk emri verene aittir.

Konusu suç teşkil eden emir, hiç bir suretle yerine getirilmez.

Devlet memuru, âmirinden aldığı emri, konusu suç olmadığı hâde yanlış takdirle suç sayar ve emri yürütmezse, âmir gecikmesinin zarar getirebileceği hallerde, hizmetin diğer bir görevli tarafından yapılmasını sağlar veya gerekirse kendisi yapar.

Acele hallerde kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması çin kanunda gösterilen istisnalar saklıdır. (madde 11)

Diğer yönden Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun bu konu ile igili 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair 16/7/1965 tarihli ve 694 sayılı kanunda; hangi hallerde sözlü emirlerin derhal yerine getirileceği belirtilmiştir. Bunlar tadadi olarak sıralanmış olup bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenemez. Emrin yerine getirilmesinden doğacak sorumluluk emri verene aittir.

Eğer askerî zabitlerden veya devletin umumî kuvvetlerine dâhil memurlarla, zabıta memurlarından biri salâhiyettar daireden kendilerine kanuna göre verilmiş bir emri, nizama karşı gelerek yapmak istemez ve yapmasını geciktirirse iki seneye kadar hapsolunacaktır. (T. C. K. nun 234 m.)

3 — Manevi unsur (kast) : Görevi ihmal suçu, kasıtlı suçlardandır.

Kastın bulunmaması suçun tekevvününe mani teşkil eder. Meselâ memurun yapmadığı ileri sürülen iş; yanlış bilgiden, hatadan ve kastı bulunmaksızın hüsnüniyetle hareket edilmesinden doğmuş ise, ortada da görevin ihmali suçu bulunmamaktadır. Ancak bu yanlış bilgi veya hata veya hüsnüniyet iddiasının ölçüsü sübjektif değil objektif olmalıdır. Muayyen bir görevin başında bulunan bir memurun bilmesi lâzım gelen asgari bilgilerin veya işlerin; bir düşünüş meselesi olarak yapılmadığı iddiasında hüsnüniyetten bahsedilemez. Açıkça yapılmasında tereddüd edilmiyen veya neticesi sarahaten görülen bir işin yapılmaması sonunda böyle bir savunma ileri sürülemez. Bu hususlardaki savunmaların, işin niteliğine, özelliğine ve memurun durumuna göre objektif ölçülerle değerlendirilmesi icap eder.

Türk Ceza Kanununun 230 uncu maddesi (Her ne vesile ile olursa olsun) memuriyet vazifesinin yapılmasında ihmal ve terahi edenden bahsettiğine göre, kastın kötü bir maksada veya saike dayanması gerekmez.

906

230 uncu maddedeki görevin ihmali suçunun, ikinci fıkrada ağırlatıcı bir sebebi açıklanmaktadır. Eğer memurun bu hareketi sonucu devletçe bir mazarrat husule gelmişse cezası arttırılacaktır. Üçüncü fıkrası ise, memurun bu hareketi sonucu şahıslar herhangi bir zarara uğramışlarsa, mahkemece resen bu zarara hükmedilecektir. Ayrıca mutazarrırın talep etmesine veya dâvaya müdahil olarak girmesine lüzum bulunmamaktadır. Eğer zarara uğrayan hazine ise, hazinenin bu dâvaya müdahil olarak girmesi ve usulen taraf olduktan sonra zararını talep etmesi gerekir. Aksi halde hazinenin zararına resen hükmedilemez.

İhmalle ilgili diğer maddelere göz atacak olursak :

Eğer hazer vaktinde seferberliğe müteallik vazifelerin ifasında ihmal ve terahi suçu ika edilmişse faile verilecek ceza T. C. K. nun 239 uncu maddesi gereğince üçte bir derecesinde arttırılacaktır.

Genel olarak **Görevin ihmali** halini vazeden T. C. K. nun 230 uncu maddesinden sonra gelen ayni kanunun 231 inci madde **Hâkimlerin** mesuliyeti ile ilgilidir. Hâkimlerin terahi ve kanunun emrini yapmamak suretiyle ika eyledikleri suçlarda, ihmal unsurlarının ne surette tekevvün etmiş sayılacağını açıklamaktadır.

T. C. Kanununun 232 nci maddesi, görülmekte olan bir dâvanın taraflarından biri hakkında sahabet (sahip çıkma, himaye) garaz ve menfaata müsteniden hâkimlere emir ve tehakküm ve nufuz ve iltimas eden kimsenin cezalandırılacağı ve 233 üncü maddesi, bu suretlerle haksız hükim ve karar veren hâkimin cezalandırılacağı, meslekten müebbeden mahrum edileceği açıklamaktadır.

Türk Ceza Kanununun 235 inci maddesi, vazifesini yaptığı sırada memuriyetine müteallik olarak **Resen Takibat** icrasını müstelzim bir suça **vakıf** olan memurların bunu ait olduğu daireye haber vermekte **ihmal** ve **terahi** eyler ise ne suretle cezalandırılacağını belirtmekte olup eğer böyle bir suçun faili adlî zabıta memurlarından ise verilecek para cezasının daha da arttırılacağını ifade etmektedir.

Türk Ceza Kanununun 236 ncı maddesi, 3 veya daha fazla memurun toplı halde memuriyeti terketme halini, 237 nci maddesi de Evlenme memurlarının usulsüz evlenme akdi yapmaları durumunu ve 238 inci maddesi de memurun ticaret yapması halini müeyyidelendirmektedir.

Görevi İhmal suçları konusunda takibattan tipik örnekler verirsek bu suçun mahiyeti daha da kolay anlaşılacaktır :

Tatbikattan tipik örnekler :

902

1 — Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 28/6/1960 gün ve 5396 - 6969)
Köye bizzat gidip muhatabına tebligat yapmadığı halde yapmış gibi göstermekten ibaret olan maznunun hareketinde vazifeyi ihmalden gayrı, suiistimal gibi **Hususî bir maksat** bulunduğuna dair sübut delilleri gösterilmeden, yazılı madde ile mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuzdur.

2 — Hadisenin acele bir işe taalluk etmemesine, bir gün sonra da raporunun verilmesine, ve ilk muayenesinde mühim bir durum ve ağır bir yaralama olmadığı müşahede edilerek, ertesi günü raporun ita kılınmasına ve maznun hükûmet Tabibinin müdafaasına göre, hareketinde **ihmal kastının** bulunduğu hakkındaki deliller izah ve irae edilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi bozmayı muciptir. (4. C. D. 21/6/1960 gün ve 3553/6749)

3 — Sanığın fiil ve hareketi; köye gitmemek için şahit davetiyelerini ayni köyden Hasan Hüseyin'e vermek ve onun huzurunda tebliğ etmişcesine Hasan Hüseyin'den imaz almaktan ibaret olmasına ve Hasan Hüseyin'in de davetiyeleri muhataplarının yakın akrabalarına verdiği anlaşılmasına göre; suçun **Vazifeyi ihmâl** mahiyetinde tezahür ettiği nazara alınmadan, T. C. Kanununun 240/2 nci maddesi ile ceza tâyin edilmesi bozmayı muciptir. (4. C. D. 31/5/1960 gün ve 4331/6140 sayılı 230/2 nci maddesiyle ceza tertip edilmesi yolsuzdur. (4. C. D. 5/4/1960 817 - 2844 sayılı ilâm)

4 — Silâhın çalınmış olduğu mahkemece kabul edilmesine, köy muhtarı bulunan sanığın bekçi namzedi olarak seçtiği ve tâyin muamelesinin tekemmülüne teşebbüs eylediği M. Ş. ye bekçi silâhını vererek silâhın bekçinin evinden çalınmış olmasına göre,; hadisede vazifesini ihmal eylemek kastı bulunmadığı gözetilmeden T. C. Kanununun 230/2 nci maddesiyle ceza tertip edilmesi yolsuzdur. (4. C. D. 5/4/1960 817 - 2844 sayılı)

5 — Sanık gece **Bekçisinin** mücerret uyumasından ibaret olan fiil ve hareketinin ne suretle **İhmal** suçunu teşkil eylediğinin izah ve münakaşa edilmesi lâzımdır. (4. C. D. 8/3/1960 gün ve 1204/2595 ilâm)

6 — Köye dirlik ve düzeni temin ile mükellef olan sanık muhtarın fiili, yalnız muttali olduğu suçu salâhiyetli mercie ihbar etmemekten ibaret olmayıp, ayni zamanda huzurunda cereyan eden hâdiseye, vazifesini ihmal ederek müdahele etmemiş ve suçun işlenmesine müsamaha etmiş bulunmasına nazaran, sanığın mahkûmiyetine müteddair karar yerindedir. (4. C. D. 26/1/1960 gün ve 11792 - 663 sayılı ilâm)

9 of

7 — Sanık **muhtarın**, makbuzsuz tahsil edip köy defterine geçirmediği paraları şahsî menfaatına harcamayıp köy işlerine sarfettiği bilirkişi raporu veçhile kabul edilmesine göre; fiilin vazifede ihmal suçunu teşkil edeceği tetkik ve teemmül edilmeden, unsurlarını muhtevi bulunmayan 240. cı madde ile yazılı şekilde mahkûmiyet kararı verilmesi, (4. C. D. 31/3/1959 gün ve 2519/4555 sayılı ilâm)

8 — Sanığın, hakkında ihzar müzekkeresi verilmiş olan şahidin gerekli soruşturma yapmaksızın köyde bulunmadığına dair vâki beyanının **ihmal** suçunu teşkil ettiği nazara alınmadan T. C. K. nun 240 ıncı madde ile ceza tâyin edilmesi yolsuzdur. (4. C. D. 15/11/1956 gün ve 9714 - 14910 sayılı ilâm)

9 — İller Kanununun 45 inci ve Jandarma Kanununa ait Nizamnamenin 99 uncu maddelerinde **bucak müdürleriyle, zabıta âmir** ve **memurlarının** muttali oldukları suçları derhal C. Savcılığına ihbarla mükellef tutulmuş olmalarına rağmen, sanıkların bu görevlerini yapmadıklarının anlaşılmasına binaen mahkûmiyetlerine mütedair karar yerindedir. (4. C. D. 18/3/1952 gün ve 2686 - 2709 sayılı ilâm)

10 — Tevkif müzekkeresi üzerine yakalanmış olan şahsın henüz cezaevine gitmemiş ve karakol nezarethanesinde bulunmuş olmasına göre, hareketlerinin ancak 230 uncu maddeye temas eden **ihmal** olacağı gözetilmeden 305 inci madde ile ceza tâyini yerinde değildir. (4. C. D. 30/5/1950 gün ve 4096 - 4150 sayılı ilâm)

11 — Evlenme yaşını doldurmayan erkek ile evlenme yaşını dolduran kadının nikâhlarını yapma olayında, evlenme memurunun sıfat ve görevini kötüye kullanma niteliği bulunmadığı, herhangi bir kötüye kullanma maksadına dayanmayan eylemin ihmalî bir hareketten ibaret olmasına göre ortada **görevin ihmali** konusunda bir suç bulunduğuna.

(4. C.D. 10/9/1963 gün ve 4684/5639 sayılı ilâm, Adalet Dergisi 1963/212)

12 — Boşanma kararında bir yıl evlenme memnuiyetine rağmen evlenme aktini yapan Evlenme Memurunun hareketi T. C. K. nun 237 nci maddesine temas etmeyip ayni kanunun 230 uncu maddesine aykırı **bir suç** niteliğindedir. (4. C. D. 10/11/1962 gün ve 6674 - 6070 sayılı ilâm, Adalet Dergisi 1963 sahife 842.)

E — Memuriyet görevini kötüye kullanma :

Görevi kötüye kullanma, denince akla T. C. K. nun 240 ıncı madde-

sindeki suç geliverir. Oysaki Türk Ceza Kanununda, memuriyet görevini kötüye kullanarak ika olunan suçlar da vardır. İhtilâs ve zimmet, özel kastlı görevi suiistimal suçlarıdır.

«Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesindeki ve o maddenin içinde yer aldığı üçüncü babın dördüncü faslındaki 228. ciden 239 uncuya kadar maddelerdeki suçları, genel olarak memurluk görev ve sıfatının kötüye kullanılması niteliğindeki eylemleri esas tutan suçlardır. Demek ki Ceza Kanunumuz bakımından **memurluk** görev ve sıfatının kötüye kullanılması yolu ile işlenen suçlar, kural olarak sözü edilen fasılda sayılan suçlardır.»

Nitekim, 240 ıncı maddenin konusu da, diğer maddelerde sayılmıyan bu görevi kötüye kullanmalardır.

Memurluk görev ve sıfatının kötüye kullanılması kavramı, Ceza Kanunu bakımından değil de; olayların meydana gelişi bakımından düşünülürse, İrtikâp, İhtilâs, Rüşvet suçları da, Jandarma veya polisin bir yurttaşı görevi sırasında dövmesi suçları da, memurluk görev ve sıfatının kötüye kullanılması yoluyla işlenmiş bulunan suçlardan sayılabilir. (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 18/3/1963 gün ve E. İtiraz 7/K. 15)

Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesi : Kanunda yazılı hallerden başka her ne suretle olursa olsun vazifesini suiistimal eden Memur, derecesine göre 6 aydan 3 seneye kadar,hapsolunur. Cezayı tahfif edecek sebeplerin vücudu halinde 3 aydan 1 seneye kadar hapis ve her iki halde de 200 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Ve her halde memuriyetten müebbeden veya muvakkaten mahrum edilir.

Kanun vazıı, sadece (kanunda yazılı hallerden başka, ne suretle olursa olsun vazifesini suiistimal eden **Memur**) olarak tarifle yetinmiş ve bu suiistimallerin neler olabileceğini açıklamamıştır.

Bu bakımdan Türk Ceza Kanununun 1 inci maddesindeki, (Kanunun sarih olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez.) Prensibinden ayrılmış olduğunu ileri sürenler vardır. Fakat kanun ve nizamlarda tarif edilenlerin dışında sayısız derecede görevin suiistimali mümkündür. Bidayette buna benzer hükümler ihtiva etmeyen İtalya Ceza Kanununa bilâhare buna benzer hükümler konmuştur. İtalyan Ceza Kanununun 323 üncü maddesi «Hemen hemen 240 ıncı maddemizde ifadesini bulan suçu tesis eylemektedir : (Fonksiyonlarına bağlı vazifeleri üçüncü bir şahsa zarar iras eylemek veya ona fayda temin etmek için sui-

9/0

istimal ederek, kanunun mahsus bir hükmü ile suç olarak tesbit edilmemiş bulunan herhangi bir fiil ika eden memur... cezalandırılır» (1).

İtalyan Ceza Kanunundaki metin, bu suçun anlaşılması için daha geniş bir tarifini yapmaktadır. Bizde, içtihatlarla bu durum aydınlanmış bulunmaktadır. Esasen T. C. Kanununun 230 ve 240 ıncı maddeleri sarih hüküm taşımadıkları, bilhassa kasti cürmi bakımından sarih ayırımlar mevcut olmadığından bazı fiillerin **Görevi ihmâl mi?** yoksa **Görevin kötüye kullanılması mı?** olduğunda tereddüde düşülmüştür. Ve bu yüzden değişik içtihatlar ve adeta olaydan olaya işin incelenmesi gibi bir durum ortaya çıkmış ve işin tam bir tarifi yapılamamıştır. Fakat bu olaydan olaya değişen içtihatların bile birleştikleri noktalar olduğuna ve ayni esastan hareket edildiğini de kabul etmek lâzımdır.

Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesindeki suç **unsurlarını** da üçe ayırmak mümkündür.

1 — **Fail :** Memur olacaktır. Memur olmayan şahsın, görevini suiistimal etmesinden de bahsedilemez. Bu nevi suç ancak, bir memur tarafından işlenebilir.

2 — **Maddî unsur :** Kanunda yazılı hallerden başka her ne suretle olursa olsun vazifenin suiistimal edilmesi lâzımdır. Vazifenin hususî olarak yani kanunda zikredilen tarife uygun surette suiistimali ayrıca cezayı müstelzim olup bu maddenin kapsamı dışındadır. Bu maddede **Umumî** olarak görevin suiistimal edilmesi kastedilmiştir. Eğer kanunda böyle bir suç olmasaydı memurların, hususi olarak tarif edilmiyen suiistimal suçları cezasız kalacaktı.

«Memurun vazifesini, başka bir tabirle görevlerine dahil olan salahiyetleri suiistimal ederek kanunun hususi bir hükmü ile suç telâkki edilmemiş olan herhangi bir fiili ika eylemesi veya yine vazifesini veya başka tabirle fonksiyonlarına dahil bulunan salahiyetleri suiistimal ederek kanunun ayrıca bir hükmü ile suç olarak tesbit edilmemiş bulunan bir ihmalde bulunmasıdır.» (1)

Zaten görevi ihmal suçu ile görevin kötüye kullanılması maddî unsur bakımından birbirine çok yaklaşmaktadır. Her ikisinde de, görevin kanunun tarif ettiği tarzda yapılmaması hali vardır. Görevin kötüye kullanılması suçunda **Fail** evvelâ vazifesini yapmamakta ve bilâhare görevinin icap ettirdiği surette salahiyetlerini yerinde kullanmayarak adeta

(1) **Doç. Dr. Sulhi Dönmezer'in bahsi geçen incelemesi.**

maksada aykırı olarak kullanmakta ve böylece görevi ihmal ile başla yan bir fiil, görevin kötüye kullanılması ile sonuç bulmaktadır. **Failin behemahâl bu maddî hareketinin** yanında görevini suiistimal kastının bulunması lâzımdır. Memur, kendisine vazifesi icabı tanınan yetkilerin ve kudretin hududlarını aşmaktadır.

Örneğin, mesai saatı içinde bir veterinerin veya bir hükümet tabibinin hastayı muayene edip reçetesini de yazdıktan sonra ücreti verimediği sebebiyle bu reçeteyi yırtması, görevin açıkça suiistimali sayılır.

Keza âmirin kanuna aykırı olarak verdiği emri yapmak da, görevin suiistimali olabilir.

3 — **Manevî unsur — Cürmî kast :** Görevin kötüye kullanılması suçu da kastlı suçlardandır. Ancak bu kast ihmaldeki kasttan farklıdır.

Adeta bir özelliği olan kasttır. İhmâlde memur, görevini yapmamakta veya kanunun tarif ettiği şekilde ve zamanında yerine getirmemektedir.

Görevi kötüye kullanmada ise; faildeki kast, memuriyete taallûk eden salahiyetleri gayrimuayyen maksatlar için, - bu maksatlar kendisine veya başkasına bir menfaat temin etmek yahut başkası için bir zarar husule getirmek olabilir. - yerinde kullanmamak veya bunları maksatlarına aykırı olarak kullanmak, harekete geçmesi lâzım gelen yerlerde lüzumlu tasarrufu yapmamak şuur ve iradesidir. (1)

Görevi kötüye kullanma suçlarını açıklamak için tipik bir kaç örnek verelim :

1 — Mevkufu şehir içinde dolaştırmak, lokantada birlikte yemek yemek, firar tehlikesini doğuracak bir eylem ve hareket olduğundan ve kanunda 305 inci madde ile hususi hüküm konmuş bulunduğundan, görevini suiistimal suçundan mahkûm edilmesi hatalıdır. (4. C. D. 25/10/1963 tarih ve 5206 - 6027 sayılı kararı) Adalet Dergisi 1963/850

2 — Memuriyet dolayısiyle kendisine teslim olunan resmî silâhın 7 adet mermisinin usulsüz sarfına sebebiyet vermek suretiyle görevini kötüye kullanmaktan sanık **köy korucusu**'nun T. C. Kanununun 240/2 nci maddesi gereğince mahkûmiyetine mütedair karar doğrudur. (4. C. D. 28/2/1964 gün ve 741/693 sayılı kararı) Adalet dergisi 63/855

3 — Köy kanununun 36/14 üncü maddesine göre **Muhtar,** haklarında tevkif müzekkeresi bulunan kimseleri, gelen zabıta memuruna tutturmakla ödevli ve görevlidir. Bunları korumak için hakikate aykırı ilmu-

(1) Doç. Dr. Sulhi Dönmezer, bahsi geçen inceleme.

9/2

haber yapmak ve vermek **görevi kötüye kullanmak suçunu** teşkil eder. (4. C. D. 18/6/1963 gün ve 4439 - 5245) Adalet Dergisi 1963 sahife 1096

4 — H. İ. üzerinde yakalanan yasak bıçağa ait tuttuğu zabıt varakasının (**üzerinde**) kelimesini (**önünde**) şekilde değiştirmek ve üzerinde bıçak bulunduğunu bildiren şahitlerin beyanlarına havi zabıtları, hakikatı gizlemek maksadiyle hazırlık evrakından çıkarıp yok etmek suretiyle görevini kötüye kullanmaktan sanık J. Karakol Komutanı İ.D. nin hareketi T. C. Kanununun 275 inci maddesi gereğince (bu madde delillerin yok edilmesi ile ilgilidir) cezalandırılması gerekir. (4. C. D. 22/10/1963 gün ve 5217 - 5993 sayılı ilâm) Adalet Dergisi 1963 sahife 1539.

5 — Evlenecek taraflardan erkeğin cezaevinde mevkuf bulunması hasebiyle, kanuna uygun şekilde hazırlanan evlenme evrakı ve evlenecek kadın ve şahitlerle birlikte cezaevinin bulunduğu kazaya giderek, nikâh muamelesini orada yapan köy **Muhtarının** bu hareketindeki usulsüzlüğün, **hususî bir maksada** ve cürümkâr kasta makrun bulunduğunu gösteren deliller izah ve irae edilmeden yazılı şekilde (m. 240) mahkûmiyeti cihetine gidilmesi bozmayı muciptir. (4. C. D. 15/4/1960 gün ve 2304-4157 sayılı ilâm)

6 — Cezaevi müdürünün fiili, cezaevi bahçesinin imar ve ihyası meyanında gübre temini için mahkûmları bir Jeeple kaza çevresi haricine çıkarmaktan ibaret bulunmasına nazaran, hadisede memuriyet vazifesini suiistimal suçunun unsurları ne suretle tekevvün ettiği izah ve münakaşa edilmeden (m. 240/2, 20) mahkûmiyet kararı verilmesi bozmayı gerektirmiştir. (4. C. D. 31/3/1959 gün ve 2500/4516 sayılı ilâm)

7 — Sanık belediye başkanının, şahsî borcundan dolayı maaşının haczi hakkında İcra Dairesine karşı İcra ve İflâs Kanununun 355 inci maddesi muvacehesinde kanunî muhatap olamıyacağı gözetilmeksizin yazılı şekilde (240/son) mahkûmiyetine karar verilmesi yolsuzdur. (4. C. D. 9/12/1952 gün ve 11449/11685 sayılı ilâm)

8 — Vazife ile bir yere giderken o tarafa gitmek mecburiyetinde olan memurları veya kendi hasta olan ailesini beraberine almanın hiç bir suretle görevi kötüye kullanma olmayacağı cihetle, gittiği tesbit edilen yerlerde görecek vazifesi olmadığı ve münhasıran karısını veya merimesi yolsuzdur. (4. C. D. 27/12/1951 gün ve 10135 - 10170 sayılı ilâm)

9/3

FRANSADA ÇOCUK MAHKEMELERİ VE SUÇLU ÇOCUKLARIN USULÜ MUHAKEMESİ

Yazan : Arif AYBAR

Plân

1 — Giriş

2 — Mâni Tedbirler

3 — Suç İşleyen Çocukların durumu ve Usulü Muhakemesi

4 — Cezaî Mesuliyet Hududu, Mahkemelerin Vazife ve Selâhiyeti

5 — Suç İşlememiş, Himayeye Muhtaç Çocukların Durumu

6 — Küçüklerin Şahsiyetlerinin Tetkiki.

1 — Giriş

Bilhassa ikinci Cihan harbinden sonra suç işleyen küçüklerin bütün dünyada hissedilir derecede artış göstermesi, muasır memleketleri bu konu üzerinde hassasiyetle durmağa zorlamıştır. Bu artışın sebep ve nedenlerini araştırmak, önlemek ve suç işleyen küçüklerin hususi mahkemelerde, ayrı bir usulle muhakeme edilmeleri, ıslahları için azimle çalışılarak müspet adımlar atılmağa başlandığı müşahede olunmaktadır.

Çocuk suçluluğunu önemle ele almış bulunan Fransada suç irtikâp eyleyen küçüklerin icrai muhakemesi ve ıslahları tamamile umumî hükümlerden ayrı esaslara bağlanmış ve bu mevzu ile alâkalı olarak Adalet Bakanlığında, bizdeki Ceza İşleri Umum Müdürlüğüne paralel olarak, küçüklerle ilgilenen - Direction de l'Education Surveillée - namı altında bir umum müdürlük ihdas olunmuştur. Çocukları muhakeme etmekle görevli çocuk mahkemeleri ve ıslahları için kurulmuş devlete ait resmî ve ayrıca hususi mahiyette ıslah evlerinin (Centre de Reéducation d'Etat et Privée) kontrolu bu umum müdürlüğün murakabesi altında bulunduğu gibi, çocukları muhakeme etmekle görevlendirilmiş mütehassıs çocuk hâkimlerinin, ıslah evleri personelinin ve bu ıslah evlerinde vazife

gören terbiyecilerin ve savcıların ve umum müdürlük personelinin de yetiştirilmesi bu Umum Müdürlüğün faaliyetleri cümlesindendir.

Keza bu müdürlükçe moralman çökmüş, cemiyete intibak eylememiş, terkedilmiş ve cemiyet için tehlike arz eden küçüklerin himayesi, yetiştirilmesi ve bu gibilerin suç işlemesine amil olacak sebeplerin bulunup, ortadan kaldırılması, suç işleyen ve özel çocuk mahkemelerinin kuruluş, çalışma tarzları mahkemelerden sadır olan kararların infaz şekliyle infaz müesseseleri, ve hâkime ittihaz edeceği kararda ışık tutan müşahede merkezlerinin özellik ve çalışması tetkik mevzuu olarak ele alınmıştır.

2 — Mani Tedbirler

Çocukların kötü yola düşmemeleri zımnında cemiyette her türlü tedbirler alınmaktadır. Kötü misal teşkil edecek sebeplerin doğuşuna mani olunmak istenmekte ve çocukların muayyen bir teşekküle bağlanması ve başıboş kalarak kötülük düşünmesini önlemek gayesi ile Devlet yardımı ile müesseseler teşkili cihetine gidilmektedir. Fransada moralman çökmüş ve terkedilmiş çocuklar ile gençliği meşguliyete sevk etmek için kurulmuş müesseselere kâfi miktarda rastlanmaktadır. Gençliği himaye maksadı ile kurulmuş bulunan bu gençlik klüplerine «Maison de Prevention» adı verilmiştir.

Hükûmetin ve gençlik teşekküllerinin ve kısmen de mıntaka sakinlerinin malî yardımı ile teessüs eylemiş bulunan bu mahalle klüpleri hükümetin kontrolü altında icrai faaliyet göstermektedir. Bilhassa iktisadî şartlar muvacehesinde ana ve babanın dışarda çalışması sebebiyle mektep dönüşü evi kapalı olan çocukların ve işten çıkan gençlerin, boş zamanlarında faydalı bir şekilde toplanarak spor yapacak, müzikle ve okumakla iştigal etmeleri sağlanmakta ve bu suretle murakabeden uzak kötülük yapmaları önlenmektedir. Bu mahiyetteki klüpler umumiyetle % 80 Hükümetin malî yardımı ile ve % 20 mıntaka zenginlerinin malî yardımları ile kurulmuş ve tefriş edilmiştir. Bu müesseselerde her çocuğun kabiliyet ve arzusuna göre iştigal mevzuu vardır. Kızlar için dikiş kursları açılmakta ve sanat sahibi olmaları temin edilmektedir. İlerde izah edileceği üzere çocuk mahkemeleri tarafından devlet murakabesi altında kalmak kaydiyle serbest bırakılan küçükler hâkim tarafından bu miesseselere devama mecbur edilebilmektedir. Haklarında hususi fişler tutulan bu gibilerin durumu muntazaman çocuk mahkemesine intikal ettirilmektedir.

Küplerin fahri delegeleri marifetiyle mıntakadaki çocukların durumları hariçte takip edilmekte, haşarı, işsiz güçsüz ve normal hayattan

uzak kalan çocuklar delegeler vasıtasiyle klüplere ailelerinin dahi muvaffakatiyle aza kaydolunmaktadırlar. Paristeki «La Charonne» ve «Les Réglisses» bu mahiyetteki klüplerden olup temas eylediğimiz konuda çok önemli faaliyetleri müşahede olunmuştur.

Küçüklerin himayesi mevzuunda Fransız Adalet Bakanlığında kurulmuş bir komisyon bütün memlekette oynatılacak filimleri sansüre tabi tutmaktadır. Mevzularına göre filimleri bazen 18, bazen de daha aşağı yaşta küçüklerin görmeleri men edilmekte, lüzumu halinde sinemalarda yaş durumunun tesbiti için Nüfus Kâğıdı kontrolü yapıldığı gibi, sinemalara zabıta memuru da konmaktadır. Keza muzır neşriyatı önlemek için de faaliyette bulunan bir komisyon olup, bu komisyonda Adliye, Dahiliye, Millî Müdafaa, Sıhhat Vekâleti temsilcileri ile Neşriyat Müessesesinin temsilcisi bulunmaktadır. Komisyon çocuklar için hazırlanan kitap, mecmuaları tetkik ile zararlı bulduğunun satışına mani olmaktadır. Şahısların mevzuata göre kitap ve mecmua neşri yasaktır. Ancak Mes'ul Müdürü bulunan ve hükümete muhatap olabilecek olan bir müessese kitap ve mecmua yayınlıyabilmektedir. Filimler Vekâletler temsilcileri ile sinema prodüktörleri, pedagoglar, psikologlardan müteşekkil bir komisyonda tetkik edilmektedir..

3 — Suç işleyen çocukların durumu

Suç irtikâp eyleyerek Ceza Kanunu hükümlerini ihlâl eden 18 yaşına kadar çocuklar zümresinin durumuna gelince : Muasır medenî memleketler ceza kanunlarındaki maddeleri ihlâl eden her fiil bir suç olup, (müştekinin yaşı nazara alınarak hükmolunan cezadan tenzilât icrası memleketimizde ve diğer bazı memleketlerde tatbik edilmektedir)) temas eylediği kanun maddesi ile tecziyesi ana prensip olmakla beraber bu sistem suçlu çocuklar ıslah politikasını takip eden Fransadaki sistemin aksidir.

Fransız hukukunda suç işleyen küçüklerin tecziyesi değil fakat ıslah edilmesi prensibi hâkimdir. Fransız Ceza Kanununda bazı maddeleri tadil eden 2/Şubat/1945 tarihli kararname bu sistemin ana hatlarını vermektedir.

2/Şubat/1945 tarihli kararname (Fransız Ceza Kanununun bazı maddelerinde vuku bulan tebeddülât ve ilâveler Emirname veya Kararname ile vuku bulmaktadır), suç işleyen 18 yaşına kadar küçüklerin ihtisaslaşmış çocuk mahkemelerinde ayrı bir usulü muhakemeye tâbi tutularak yargılanacaklarını, ve infaz safhasının umumi infaz sistemlerinden ayrı olarak ıslah esasına istinat eyleyeceğini izah eylemektedir. Gaye suçç irtikâp eyleyen bir çocuğun geçmişi unutarak cemiyete intibak eyliyebilmesi

için seçilecek en iyi ve doğru yolu bulmak olup, yukarda faaliyetlerini belirttiğim Adalet Bakanlığına bağlı bulunan araştırma ve etüd merkezi 1945 tarihli kararnamenin ışığı altında bu gayeye erişmek için çalışmalarda bulunmakta, her yıl Adliyeciler, terbiyeciler ve çocuklarla yakın ve uzak alâkası bulunan personel arasında yapılmakta olan grup toplantılarında çocuk suçluluğu konusu ele alınıp tartışılmakta, önlenmesi ve çocuk mahkemelerine intikal eyleyen işlerde nasıl bir usulü muhakeme takibi iktiza eylediği, çocuğun ruhi haleti nazara alınarak çocuğun menfaatine en uygun infaz şeklinin neden ibaret olabileceği ve ne gibi bir ıslah müessesesine yerleştirilmesinin uygun olacağı muhtelif hadiseler nazara alınarak tartışılmaktadır.

2/Şubat/1945 ve 22/Aralık/1958 tarihli kararnameler çocuk mahkemelerinin kuruluşunu ve bu mahkemelerde takip edilen usulü muhakemeyi tayin ve tesbit eylemiş bulunmaktadır.

Çocuk mahkemelerinin teşkiline cevaz veren 22/Aralık/1958 tarihli ve 5 sayılı kararnamenin 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 nci maddelerine göre : - her Asliye Mahkemesi nezdinde 1 Çocuk Mahkemesi ve 1 veya müteaddit çocuk hâkimi olup, çocuk hâkimlerinin haiz olduğu salahiyet bağlı bulunduğu çocuk mahkemesinin salahiyeti ile ayni ve bu salahiyet sahası bağlı bulunduğu Asliye Mahkemesinin (Tribunal de Grand Instance) ve kararname ile tesbit edilmiş en yakın Asliye Mahkemesinin salahiyet hududu ile mukayyettir.

Çocuk hâkimleri çocuklarla ilgili mevzularda alâka duyan ve istidad bulunan Asliye Mahkemesi hâkimleri arasından (icabı halinde tatbikatta Savcılar arasından da seçilmektedir) çocuk mahkemelerinde vazife görmek için seçilmektedirler; ve bu seçilme tekrar seçilebilme kaydyle 3 senelik bir müddetle mukayyettir.

Esas Mahkeme Hâkiminin kısa bir müddetle mazerete mebni bulunanaması halinde Asliye Mahkemesi hâkimlerinden biri yerine vazifelendrilmektedir.

Her çocuk Mahkemesi nezdinde Baş Müddeiumumi tarafından tesbit edilen 1 veya ziyade Müddeiumumi ve Baş Müddeiumuminin teklifi üzerne 1 inci Reis tarafından seçilen 1 veya müteaddit sorgu hâkimi bulunmaktadır.

Çocuk Mahkemeleri, Çocuk Hâkimi ve 2 azadan (Asseseur) mütesekkil olup asil ve yedek azalar Adalet Bakanının tensibi ile ve 3 sene müddetle tâyin edilmektedirler.

9/8

Bu azalar çocuklarla ilgili meseleler üzerinde ihtisas sahibi bulunan ve alâka duyan, Fransız tabiyetinden, 30 yaşını aşkın, kadın ve erkek kişiler arasından seçilmektedir.

Asil ve yedek azalar vazifeye başlamadan evvel vazifelerini iyi ve sadakatle yapacaklarına, müzakere ve kararları sır olarak saklıyacaklarına Asliye Mahkemesi önünde yemin etmektedirler.

2 Şubat 1945 tarihli kararnamenin 1 inci maddesi :

«18 yaşını ikmâl eylememiş çocukların suç işlemesi halinde umumi mahkemelerde yargılanmayıp hususi çocuk mahkemelerinde veya çocuklarla ilgili dâvalar münhasıran yetkili özel Ağır Ceza Mahkemelerinde muhakeme edilebilecekleri» belirtmekte,

Diğer taraftan kararların infazı ceza esası yerine ıslah esasına istinat ettirilmektedir.

Çocuk suçları mevzuunda ve münhasıran çocuklarla ilgili işlerde vazifeli C. Savcılarının rolü bir hayli önemli olup, ezcümle muhtelif tahkikat safhalarındaki faaliyetleri şu noktalarda toplanmaktadır :

— Moralman çökmüş, cemiyete intibak edememiş ve tehlikeli bir gidişat gösteren küçüklerin aile içinde ve aile dışında himayesi,

— Ve bu bapta iktiza eden tedbirleri almak,

— Suç işlenmesi halinde tahkikattan evvel ve sonraki faaliyetleridir.

Münhasıran çocuklarla ilgili işlere bakmakla vazifeli C. Savcılarının haber alma menbaları, polis, jandarma, diğer savcılıklar, mahkemeler ve çocuk mahkemeleri nezdindeki muhdes içtimai servisler, maarifçilerdir.

Terk edilmiş, manen çökmüş, cemiyete intibak edememiş, gidişatı fena yolda olan bir çocuğun durumuna bahsi geçen kaynaklar vasıtasiyle veya resen muttali olan C. Savcısı çocuğun hukuken himayesi zımnında gerekli acil tedbirlerin alınması için, çocuk hâkimleri, içtimai servisler, terbiyeciler ile temasa geçerek bu mevzuda en önemli rolünü oynamaktadır.

Normal olarak çocukların himayesi mensup bulunduğu aileye aittir. Bununla beraber aile reisinin himayesi ve terbiye babındaki faaliyetleri yetersiz olduğu takdirde küçükler cemiyet tarafından himaye edilmektedir.' C. Savcısının cemiyet adına küçükleri himaye mevzuundaki faaliyetleri burada görülmektedir.

9/8

Her ne kadar çocukların ıslahı için iktiza eden tedbirleri almak çocuk hâkimlerine mevdu bir salâhiyet ise de, himayeye ve ıslaha muhtaç çocukları bulmak, bunlar hakkında mukaddem bir dosya tanzim eylemek ve şahsiyetleriyle geçmişleri tetkik, mahkemeler tarafından verilen kararların infazı keyfiyeti C. Savcılarının vazifeleri cümlesindendir. İlerde de temas eyleyeceğimiz üzere aslolan çocuk mahkemelerine intikal eyleyen 18 yaşını bitirmemiş küçüklerle ilgili işlerde hâkim tarafından çocuğun geçmişi, hali hazır durumu, ailesinin vaziyeti ve çocuğun şahsiyeti üzerinde polis ve jandarma marifetiyle tahkikat yaptırmak olup, müstacel durumlarda veya doğrudan doğruya C. Savcılarına intikal eyliyen işlerde de C. Savcıları doğrudan doğruya jandarma, polis ve icabı hale göre sosyal tesislerdeki ajanlar marifetiyle çocuğun şahsiyeti, durumu, ailesi, geçmişi hakkında tahkikat yaptırmakta ve lüzum gördüğünde sıhhi muayeneye tâbi tuttuğu gibi psikolojik tahlillerde bulunmak üzere müşahede merkezlerine göndermekte ve bu mercilerden gelen raporlar üzerine dosyasını tanzim ile işi çocuk mahkemesine intikâl ettirmektedir.

C. Savcılarının vazifelerinden biri de çocuk mahkemeleri tarafından verilen kararların infazıdır. Mahkeme tarafından küçüğün bir ıslahaneye yerleştirilmesi zımmında ıttıla olunan kararın aile tarafından yerine getirilmesi, (yani çocuğun ailesi tarafından götürülmesi) veya mahkeme nezdindeki sosyal asistanlar marifetiyle temini halinde mesele yoktur.

Hilâfı düşünüldüğünde C. Savcıları, çocuklarla ilgili mevzularda ihtisas görmüş polis sınıfından istifade etmektedir. Ancak çocuk bir ıslahaneye sevk edilirken üniformasız polislerle sevkedilmektedir. (La Brigade des Mineurs).

Çocuklarla ilgili işlere bakmakla vazifeli C. Savcılarının en önemli görevlerinden biri de çocuk hâkimi ile birlikte gerek devlete ait gerekse husus sermaye ile kurulmuş olan ıslahaneleri - terbiye evlerini - ve yuvalarını kontrol etmektir.

Fransız Ceza Kanununun metninde yer alan 2/Şubat/1945 tarihli kararnameye göre :

Çocuk mahkemeleri nezdindeki Savcılara münhasıran çocuklar tarafından irtikâp olunmuş suçları takip görevi verilmiş ve bu sahada ihtisas sahibi bulunmayan diğer savcılara her ne suretle olursa olsun intikâl eden 18 yaşını bitirmemiş küçükler ve küçüklerle büyüklerin iştiraki ile işlenmiş suçlara ait hazırlık evrakları bu sonuncular tarafından tefrik olunarak vazifeli çocuk mahkemesi nezdindeki Savcıya gerekli kanun takibatın icrası için tevdii mecburi kılınmıştır.

919

C. Savcıları 18 yaşını ikmal eylememiş küçüklerin tahkikat evakı polis ve jandarma tarafından ikmalini müteakip ya takibata mahal olmadığına karar vermekte, veyahut işi iddianame ile çocuk mahkemesine intikal ettirmektedir.

Bazı ahvalde ve çocuğun irtikâp eylediği suçun mahiyetine göre C. Savcısı küçüğün tecziyesi zımmında dâva ikame eylemeyip, çocuğun ve ailesinin durumu ve şahsiyeti hakkında polis ve jandarmaya tahkkat yaptırarak ve çocuğun menfaatini gözönünde bulundurarak psikobjik tahlile tâbi tutulmak üzere müşahede merkezlerine havale ve dosya tekemmül ettikten sonra çocuk hakkında ıslahı zımmında bir ıslah ve terbiye müessesesine yerleştirilmesi için çocuk hâkimine tahrik eylemektedir. (2/Ocak/1945 tarihli kararname). Dosyanın çocuk mahkemesine intikalini müteakip C. Savcılarının bu tahkikat safhasındaki rollerine gelince, çocuk hâkimleri her ıttıla eyleyeceği karara tekaddümen savcının mütalâasını aldığı gibi, çocuk hâkimi ile C. Savcısı çocuğun ıslahı zımmında takibi iktiza eden en iyi yolu seçmek hususunda da devamlı temas halindedirler.

C. Savcıları keza çocuk hâkiminin kendi odasında yaptığı ve özel bir hava içinde cereyan eden gizli tahkikata iştirak edebildikleri gibi (tatbikatta C. Savcıları bu halde iştirak etmemektedirler), alenî duruşmalarda iddia makamını temsilen iştirak etmektedirler.

C. Savcılarının mahkemeler tarafından ıttıla olunan kararların infazı safhasında vazifelerine gelince, suç irtikâp eyliyen bir küçük hakkında aile nezdinde bırakılması veya gözetimli hürriyet veya bir müşahedehaneye yatırılması kararlaştırılması halinde bu kararın infazında bir güçlük yoktur. Bu halde mahkemeler nezdindeki çocukları takip ve kontrolle mükellef hâkim adına vazife gören temsilciler duruşmaları takip ederek çocuğun kendisi ve ailesiyle temas temin ile, mahkeme kararını bizzat yerine getirmektedirler. (Les Délégués Permanent).

Hapis cezalarına gelince küçükler mahkûmiyet müddetleri hitam buluncaya kadar umumî hükümler dairesinde C. Savcılarının kontrolü altındadırlar.

Usulü Muhakeme 18 yaşından küçük çocuklar tarafından işlenmiş bir suça muttali olan C. Savcısı işi bir talepname ile çocuk mahkemesi nezdindeki sorgu hâkimine veya iddianame ile çocuk hâkimine intikâl ettirmektedir.

Ancak bazı hallerde Fransız Ceza Kanununda 5 derece altında tasnif olunan basit kabahat fiillerini (Contrevention de Simple Police) irti-

kâp eyleyen küçükleri doğrudan doğruya polis mahkemesine tevdi etmektedir. İlk 4 derecedeki kabahat fiillerinin işlenmesi halinde çocuğun polis mahkemesine (1958 tarihinde yapılan tadilâtla Sulh Mahkemelerinin yerine polis mahkemeleri kaim olmuştur), sevki mecburi ise de, 5 inci derecedeki bir kabahatin irtikâbı halinde savcı çocuğu Çocuk Mahkemesine göndermektedir.

Polis Mahkemesi çocuğun ıslah edilebilmesi, bir yuvaya, ıslah evine yerleştirilmesini zaruri gördüğü ahvalde iktiza eden kararı vermekle yegâne salahiyetli bulunan çocuk hâkimine evrakı tevdi etmektedir.

C. Savcısı :

1. İşler karışık ve derin tahkikatı icap ettirdiği takdirde,

2. Mühim suçlarda,

3. Cinayet, cürüm ve ağır cezayı müstelzim fiillerin irtikâbında,

4. Hadise 18 yaşından küçük ve büyüklerin iştiraki ile işlenmiş dâvayı sorgu hâkimine (Juge d'Instruction) açmaktadır.

Hazırlık tahkikatı sonunda C. Savcısı işi ademi takiple neticelendirebildiği gibi (Clasman) çocuğun himayesi için işi gerekli himaye zımnında tedbirler alması işi çocuk hâkimine de tevdi edebilmektedir.

Sorgu hâkimi iş kendisine intikâl ettikten sonra çocuğun ve ailesinin geçmişini, hali hazır durumunu ve şahsiyeti hakkında polis ve jandarmaya tahkikat yaptırabilir ve icabı halinde çocuğu tıbbî ve psikolojik bir tahlile tâbi tutulmak üzere bir müşahedehaneye yerleştirebilir.

Tahkikatın hitamında ve dosyanın tekemmülünde sorgu hâkimi takibata mahal olmadığına, yahut iş bir basit kabahat olarak mütalâa olunduğu takdirde işin polis mahkemesine yahut çocuk hâkimine veya çocuk mahkemesine sevkine karar verebilmektedir.

Cinayet, cürüm ve ağır cezayı müstelzim suçların irtikâbı halinde 16 yaşına kadar olan çocukları çocuk mahkemesinde daha yukarı yaşta olupta 18 i bitirmemiş olanları özel çocuk dâvalarına bakan çocuklar için ihdas edilmiş ağır ceza mahkemesine duruşmalarının icrasına karar vermektedir.

Sorgu hâkimi işin ağır cezaya gitmesine karar verdiği ahvalde dosyayı C. Savcısına tevdi etmekte, bu sonuncu da dosyayı 2 nci derece itham odasına (Chambre d'Accusation) tevdi eylemektedir.

Sorgu hâkimi C. Savcısının talepnamesi ile dosya kendisine intikal eyleliğinde mukaddema çocuğun ve ailesinin geçmişi, ve şahsiyeti üze-

rinde gerekli tetkikatı polis, jandarma ve mahkemeler nezdindeki ıtimai mevzularla ilgilenen daimî delegeler marifetiyle yaptırmakta ve çocuk hâkiminin ittihaz edeceği karara ışık tutacak olan müşahede nerkezinde medico-psikolojik tahlile tâbi tutulmaktadır. Ancak bütün bu ihzari muamele ifa edilip dosya olgun bir hale gelinceye kadar çocuk lehinde aşağıdaki muvakkat tedbirleri almaktadır :

2/Şubat/1945 tarihli kararnamenin 10 uncu maddesine göre Sorgu hâkimi çocuğu :

1. Ailesine, vasisine, veya bakmakla mükellef olan şayanı itinat bir şahsa
2. Muvakkat bir kabul evine (Centre d'Acceuile), misafirhaneye,
3. Bir ıslahaneye (Centre de Reeducation)
4. Bir müşahedehaneye (Centre d'Observation)
5. Bir âmme müessesesine (Institution Publique)

yerleştirmektedir.

Sorgu hâkimi tahkikatın hitamında :

1. Muhakemenin men'ine karar verir,
2. Fiili basit bir kabahat olarak mütalâa ederse işi polis mahkemesine intikâl ettirir,
3. Veyahut işi önemli kabul ederek suç vasfını haiz ise çocuk hâkimine veya çocuk mahkemesine sevkeder.
4. Cinayet, cürüm ve ağır cezalı suçlarda çocuk 16 yaşını bitirmemişse dosyayı çocuk mahkemesine, 16 yı bitirmiş, 18 i bitirmemişse çocukların dâvalarını ruiyetle vazifeli mütehassıs Ağır Ceza Mahkemesine sevketmektedir.

Gerek sorgu hâkiminin kararnamesi, gerekse doğrudan doğruya C. Savcısının iddianamesi ile çocuk hâkimine veya çocuk mahkemesine gelen işlerde çocuk hâkimince veya mahkemece aşağıdaki usulü muameleler icra olunmaktadır.

Çocuk hâkimi kendisine intikal eden iş önemli değilse veya önemli olarak kabul etmesse, kendi odasında duruşma yapabilmektedir, veya takdire göre iş önemli olarak kabul edilmişse dosyayı aleni duruşma yapmak üzere C. Savcısından duruşma gününü tâyin ettirerek kendisinin riyaset ettiği çocuk mahkemesine sevketmektedir.

922

Çocuk hâkimi tahkikat evrakı kendisine geldikte şayet iş sorgudan geçmemişse veya sorgudan geçmekle beraber çocuğun şahsiyeti hakkında hiç bir tahkik muamelesi yapılmamışsa ilk iş olarak çocuğun şahsiyeti ve ailesinin durumu hakkında bir polis jandarma tahkikatı emredebildiği gibi, çocuğu medicopsikolojik bir tahlile tabi tutmak üzere bir müşahadehaneye yerleştirmektedir.

Müşahede raporu gelinceye ve tahkikat neticeleninceye kadar çocuk hâkimi veya çocuk mahkemesi aşağıdaki muvakkat tedbirleri almaktadır.

2. Şubat 1945 tarihli kararnamenin 10 uncu maddesine göre :

1. Ailesine, vasisine, mahkemece bakmak üzere tâyin edilen şahsın nezdine bırakır.
2. Bir kabul merkezine - misafirhaneye tahkikat hitam bulup kesin karar verinceye kadar yerleştirir.
3. Bir içtimai mevzularla ilgilenen âmme müessesesine yerleştirir.
4. Bir ıslahaneye yerleştirir.
5. Ve çocuğun şahsiyetini, ruhi hayatının daha derinlemesine tetkik ve tahlili iktiza eylediği ahvalde bir müşahadehaneye yerleştirir.

Çocuk hâkimi polis jandarmadan beklenen rapor ile müşahadehanenin raporu geldikten sonra hakkında yukarıda yazılı muvakkat tedbirler alınan çocuk hakkında duruşma açıp kesin kararını verebilmek için ailesini, şahitleri, çocuğu ve diğer dinlenmelerinden fayda umduğu kişiler davet ederek, odasında yanında başkâtip olduğu halde, icabında savcıda bulunduğu halde (tatbikatta savcılar iştirak etmemektedir) ilgililerden gerekli izahatı aldıktan sonra esas hakkında nihai kararını verir. Bu karar evvelce verdiği muvakkat tedbirlerin devamlılığı veya tadilata uğraması şekli ile neticelenmektedir.

Çocuk hâkimi kendi odasında yaptığı duruşma sonunda küçüğün irtkap eylediği suçu önemli bulur, veya çocuğun şahsiyeti ve gidişatı hakkındaki raporlar lüzum gösterdiği takdirde, hâkim bu kere kendisinin riyaset edeceği, çocuk mahkemesine işin aleni celsede görüşülüp karara bağlanması yolunda karar ittihaz eder ve dosya tekemmül eylemiş hade mahkemeye çıkmaktadır.

C. Savcısı ve âzaların iştirakile yapılan duruşma sonunda mahkeme çocuk hâkimi tarafından evvelce ittihaz olunan muvakkat tedbirlerin devanlılığına karar verdiği gibi, tadilata uğratarak daha ağır müeyyideler tatbik edebilir.

923

Gerek çocuk hâkiminin kendi odasında ve gerekse heyet halinde mahkemede verilebilen kararlar :

1. Beraat
2. İhtarat
3. Ailesine, vasisine teslim
4. Hapishaneye koyma
5. Serbesti ve iş esasına müstenid bir ıslahaneye koyma (Centre de Reéducation, Foyer en Semi Liberté)
6. İş esasına müstenid ve disiplin hâkim olan serbesti ve hürriyetten mahrum kılınabilecek bir müesseseye yerleştirmek (Internat)
7. Hapse mahkûm ve tecil etmek
8. Gözetimli serbesti rejimine tâbi tutmak (Liberté Surveillée).

Hâkim ittihaz eylediği bu kararları lüzumu halinde her zaman çocuğun gidişatını takip ederek tadil etmek hakkını haizdir.

4. Cezai mesuliyet salâhiyet ve vazife

A) Dâvayı rüyetle yetkili mahkemeler :

a) Çocuğun ailesinin ikametgâhı mahkemesi

b) Suç yeri mahkemesi

c) Çocuğun tevkif edildiği yer mahkemesi

d) Çocuğun ıslahı zımnında yerleştirildiği müessesenin bulunduğu yer mahkemesidir.

Ancak muhtelif yer mahkemelerine bu şekilde dâvaya bakmak salâhiyeti verilmesi, tatbikatta çok karışıklıklar, güçlükler çıkarmakta ve yazışmalara sebebiyet vermektedir. Bu mevzuda bir misâl vermek icap ederse :

Farzımuhal İstanbulda ailesi nezdinde ikamet etmekte olan Ahmett bir gün evinden firar ederek Ankara'ya gider, orada bir evde hırsızlık yapar ve Kayseri'ye kaçar. Kayseride yakalanarak tevkif olunur; bu durumda çocuğun ailesinin ikametgâhı mahkemesi, İstanbul, hırsızlık suçunu irtikâp eylediği Ankara mahkemesi ile tevkif edildiği Kayseri mahkemesi dâvayı rüyetle yetkili bulunmaktadır. Şayet Kayseride çocuk hâkimi tarafından gerek tedbir mahiyetinde muvakkaten, çocuğun şahsiyetinin tetkiki müşahede altına alınması için Adana müşahedehanesine

924

gönderilmesine karar verilirse, bu kerede Adana mahkemesi salâhiyetli görülmektedir. Ancak tatbikatta çocuk nerede bulunursa bulunsun ailesinin ikamet yolu mahkemesinin bulunduğu yere gönderilmektedir, çünkü o yer mahkemesi delillerin toplanması ve çocuğun menfaati bakımından en iyi hal tarzını bulabilmek imkânına sahiptir.

B. 2 Şubat 1945 tarihli kararname muvacehesinde Fransız Ceza Kanununun 464 üncü maddesinde kabahat ve basit polis hâdiseleri olarak vasıflandırılan ve 5 derece altında tasnif olunan fiilleri irtikap eyleyen 18 yaşından aşağı küçükler, polis mahkemelerinde muhakeme olunmaktadır. Ancak 5 inci derecede tadat edilen fiilleri işleyen küçükler diğer suçlar gibi çocuk hâkimi veya çocuk mahkemesi tarafından muhakemeleri icra edilmektedir.

(**Bu fiiller :** Caddelerde, rıhtımlarda, meydan ve umumî geçit yerlerinde intizamın sağlanması zımnında alınan tedbirlere aykırı hareket etmek;

— Binalardan pencereden sokağa öteberi atmak,

— Sokakların kirletilmesi,

— Halkın istirahatini selp edecek derecede sokakta gürültü edilmesi ve bu gibi her türlü harekette bulunulması,

— Panayır, fuar, çarşı, pazar, tiyatro, gazino, klise ve diğer halkın toplandığı yerlerde asayişin ihlâli ve rahatsız edici hareketlerde bulunmakta).

Çocuklar tarafından işlenen diğer suçların muhakemesi ise çocuk hâkimi veya çocuk mahkemesi tarafından yapılmaktadır. Cinayet ve ağır cezayı müstelzim fiillerin irtikâbı halinde, fail 16 yaşından aşağı ise çocuk mahkemesi, yukarı ise ve 18 yaşını ikmal eylememişse çocuklar tarafından işlenen suçları rüyetle yetkili müstakil ve mütehassıs hâkimlerin bulunduğu ağır ceza mahkemesinde muhakeme olunmaktadırlar.

C) Fransada 13 yaşından küçük çocuklar cezai takibatın dışındadır. Suç işledikleri takdirde takip edilirler fakat her hangi bir cezaya çarptırılmazlar. Sadece haklarında terbiye edici tedbirler alınabilmektedir. İstisnai olarak bu gibilerin katil suçu irtikap eylemesi halinde sorgu hâkimi ceza evine koyabilir.

13 yaşından yukarı yaşta çocukların durumuna gelince bunlar Ceza Kanunu tatbikatına mevzu teşkil edebilmektedir.

Çocuğun yaşı 16 dan küçükse, gerek suç gerekse katil veya ağır cezayı müstelzim bir fiil irtikabı halinde dâvaya bakacak olan hâkim ço-

925

cuk hâkimi veya çocuk mahkemesidir. Failin yaşı 16 dan yukarı olduğu ahvalde cinayet ve ağır cezalı cürümlerde çocuk ağır ceza mahkemesi- diğer suçların mevzuubahis olduğu hallerde çocuk hâkimi veya mahkemesi işe bakmakla yetkilidir.

D) Çocuk hâkimleri 10 günden ziyade hapis ve 400 Fransız Frangından fazla cezayı müstelzim 5 inci derecede kabahat fiilleri ile 2 aydan fazla hapis veya 2000 Franktan fazla cezai nakdiye müstelzim suçlara ait dâvalara rüyet edebilmektedirler.

Keza çocuk hâkimleri ilerde de bertafsil belirteceğimiz üzere tehlikedeki çocukların himayesi ile ilgili olan 23 Aralık 1958 tarihli kararnamenin tatbikatı ile görevlendirilmişlerdir.

Çocuk hâkimi kendi odasında Başkâtibi ile birlikte tahkikat ginlerinde gizli celse olarak vazife görmektedir. (L'Audience de Cabinet). C. Savcısının bulunması zaruri değildir ve tatbikatta da iştirak etmemektedir.

Yazımızın başından beri her vesile ile çocuk hâkimi ve çocuk mahkemesi tabirlerini kullanmaktayız. Aslında çocuk hâkimi ile çocuk mahkemesini işgal eden şahıs aynı kişi olup, aleni duruşma halinde çocuk hâkimi lüzumlu gördüğü önemli işlerde C. Savcısının iştiraki olduğu halde iki âza ile birlikte kürsüden ve duruşma salonunda duruşmayı heyet halinde idare etmektedir.

Daha evvelce de belirttiğimiz üzere basit hâdiselerde ve sanığın durumuna göre iş savcıdan kendisine intikal eden hâkim, işi mahkemeye intikal ettirmeyip alâkadarları davet ile kendi odasında muvakkat ve icabı halde kesin karar ittihazı ile hal etmekte ve yine işi önemli telâkki eylerse bu kere duruşmanın aleni celsede icrası zımnında kendisinin riyaset ettiği mahkemeye sevk eylemektedir.

Çocuk mahkemesi de çocuk hâkimleri gibi 5 derecede kabahatlerde basit polis hâdiselerine ve diğer suçlara bakmakla yetkili olduğu gibi 16 yaşını ikmal eylememiş küçüklerin irtikap eylediği cinayet ve cürüm ve ağır cezalı suçlara da bakabilmektedir.

İstisnai olarak 23/12/1958 tarihli çocukların hukuken himayesi ile ilgili kararnamenin hâkimine verdiği yetkiyi kullanmaktadır.

Çocuk mahkemesinin vermiş olduğu kararlar kabili istinaf olup, istinaf mahkemesinde çocuklarla ilgili işlere bakan müstakil bir daire kurulmuş olup reis ve âzaları bu mevzuda mütehassıs kişilerden seçilmişlerdir.

926

Çocuk dâvalarına bakan hususî ağır ceza mahkemelerine gelince bunlar ancak 16 yaşını ikmal eylemiş 18.ini bitirmemiş küçükler tarafından işlenen cinayet cürüm ve ağır cezayı müstelzim işlere bakmak salâhiyetini haizdirler. Ağır Ceza Mahkemelerinde bir reis ve iki âza olup C. Savcısı huzuru ile ve 9 juriden müteşekkildir. Ağır ceza mahkemesinin kararları yalnız ve yalnız kabili temyiz olup istinafı mümkün değildir.

5. Suç işlememiş fakat himayeye muhtaç küçüklerin durumu

Fransız Hukukunda suç işlememiş olmakla beraber, 21 yaşına kadar küçüklerin sıhhat, emniyet, moralleri ve gidişatı tehlikeye maruz kaldığı takdirde, Fransız medeni kanununun muaddel 375 - 382 nci maddeleri mucibince çocuk hâkimi gerekli muvakkat ve devamlı mahiyette tedbirler almaktadır. 23 Aralık 1958 tarihli kararname çocuk hâkimine çocuğun menfaatinin icap ettirdiği her türlü tedbiri almak yetkisini vermiştir.

Moralman çökmüş terkedilmiş ve cemiyete intibak edememiş gidişatları tehlike arz eden bu gibilerin doğum yeri veya ikametgâhı çocuk hâkimi, veli, vasi veya bakmakla mükellef olduğu şahısların veya küçüğün bizzatihi ve hatta müddeiumumi tarafından vâki talepleri üzerine, veya çocuk hâkimi her hangi bir şekilde res'en muttali olduğu takdirde işi süratle ele alarak gerekli tedbirleri ittihaz eylemektedir.

Çocuk hâkiminin tedbirlerin alınmasına tekaddümen takip eylediği usule gelince: Çocuk hâkimi icabı hale göre çocuğu yakından ve uzaktan tanıyan ve kendisine çocuğun ailesi ve şahsiyeti hakkında tenvir edici malûmat verebilecek durumdaki kişileri celp ve dinlenmekte çocuğun ailesi ve şahsı hakkında gerekli polis ve jandarma tahkikatını yaptırmakta ve lüzum gördüğü takdirde küçüğü bir müşahedehanede medico - psikolojik bir tahlile tabi tuturmaktadır. Bu arada iş kendisine intikal eylediği andan itibaren yukarıdaki tahkik muameleleri neticeleninceye kadar acele olarak da ezcümle aşağıdaki muvakkat tedbirleri almaktadır:

1. Çocuğu bir içtimai yardım müessesesine yerleştirir.
2. Başka bir akraba veya şayanı itimad bir insan yanına bırakabilir.
3. Ailesine tevdi eder.
4. Bir müşahade merkezine koyar.
5. Hasta olduğu takdirde bir hastaneye yatırır.

6. Bir serbesti ve iş esasına müstenid bir ıslahaneye koyabilir.

Müstaceliyet hallerinde C. Savcısı dahi bu muvakkat tedbirleri alabilmektedir. Şu kadar ki çocuk hâkimi tedbirin alındığı tarihten itibaren 3 gün içinde savcı tarafından ittihaz edilen kararı tasdik veya tadl edebilmektedir.

Muvakkat himaye tedbirlerinin alınmasını müteakip polis ile jandarmadan ve müşahedehaneden gelen rapor üzerine ilgilenen ve çocuğu celp ederek dinlemekte ve çocuğun menfaatine uygun gördüğü devamlı mahiyetteki tedbirini ittihaz eylemektedir.

Çocuk hâkiminin 23 Aralık 1958 tarihli kararnameye göre verebileceği kesin mahiyetteki kararlar :

1. Bir karar verilmesine mahal olmadığına
2. Küçüğün ailesine tevdiine
3. Şayanı itimat bir şahıs nezdine yerleştirmeye
4. Serbesti rejimin tabi devlet ıslah müessesesi veya hususî sermaye ile kurulu bir ıslah evine yerleştirmeğe
5. Disiplin hüküm olan ve gençlerin hariçle irtibatının devamlı kesik bulunabileceği bir ıslah evine yerleştirmeye mütedairdir.

6. Küçüklerin şahsiyetlerinin tetkiki

Çocuk hâkimi iş kendisine intikal ettikten sonra 23 Aralık 1945 ve 2 Şubat 1958 tarihli kararnamelerin ışığı altında suçlu çocuk veya hukuken himayeye muhtaç çocuk hakkında dosya tanzimi iktiza eylediği andan itibaren küçüğün menfaatine en uygun ıslah politikasını ve rejimini tâyin bakımından mukaddema küçüğün ailesi ve şahsı hakkında gerekli tahkikatı yaptırmak ve ayrıca çocuğun şahsiyetinin tetkiki için bir müşahedehaneye koymak mecburiyetindedir.

Hâkim çocuğu ve ailesini ya polis ya da jandarma marifetiyle iş yerinde, evinde ve muhitinde tetkik ettirebileceği gibi mahkemeler nezdinde resmi devlet memuru olarak vazife gören devamlı olarak içtimai mevzularla ilgilenen ajanlar, delegeler vasıtasıyla da, çocuğun ve ailesinin geçmiş ve halihazır durumunu tetkik ettirebilmektedir (Enquete Sociale). Bu tahkikat neticesinden şu faydalı netice elde edilmektedir :

Farzımuhal : Suç işleyen Ahmet ve ailesi hakkında gelen raporda küçüğün sarhoş bir babanın reislik ettiği evde yaşadığı ve küçüğün ötedenberi anormal şartlar altında büyüdüğü ve bu eve dönmesinin yerinde

928

olamıyacağı ve esasen işlediği suçun da bu anormal hayat içinde yetişmenin bir sonucu olduğu tebaruz ettirilmekte ise, hâkim kesin karar ittihaz edinceye kadar yukarıda tadat eylediğimiz, muvakkat tedbirler meyanında, küçüğü ailesine tevdi eylemeyip, başka bir şahsa veya serbesti esasına müstenid bir ıslah evine, menfaatı icabı koyabilecektir. Şüphesizki hâkim dosyasını tekemmül ettirip çocuğun ıslahı zımnında yerleştirileceği ıslah müessesesine ve tatbik edilecek rejimi tâyin ederken de bu raporları nazarı itibare alacaktır.

Çocuk hâkimlerinin suçlu çocukların ıslahı zımnında vereceği karara mesnet teşkil eden ve mahkemeye ışık tutan müşahade merkezlerinin (Centre d'Observation) Fransız Adlî Teşkilatında işgal eylediği mevki çok önemlidir. Çocuk hâkimi suçlu veya hukuken himayeye muhtaç küçükler hakkında en iyi ıslah metodunu tâyin ederken, müşahedehanelerin raporu ile bağlıdır.

Müşahedehanelerde çocuk her cephesi ile tahlile tabi tutulmakta, doktorlar, psikologlar, psikiyatırlar tarafından şahsiyeti tetkik olunmakta, hangi meslek kolunda muaffak olacağı nazari ve pratik metodlarla araştırılmakta ve çocuğun hangi iş esasına müstenid bir ıslah evinde ve nasıl bir rejim altında çalışması iktiza eylediği ve menfaatine uygun olanı tâyin olunmaktadır.

Müşahede merkezlerinin verdiği rapor ve yapılan polis tahkikatı sonunda, dosyası diğer delillerin toplanması sonucu olgun hale gelen hâkim, 2 Şubat 1945 tarihli kararname ile tâyin edilmiş bulunan ve yukarıda belirttiğimiz ıslah evlerinden birine çocuğu yerleştirebildiği gibi icabı halinde çocuğun menfaatı icap ettiriyorsa, ailesi nezdinde de murakabe altında kalmak kaydile bırakmaktadır.

Erkek ve kız çocukları için Fransada müşahede merkezleri ayrı olup, bunlar devlete aittir ve Adalet Bakanlığına bağlıdır. Ancak herbirinin kuruluşu ve çalışma tarzı ayrı ayrı esaslara bağlanmıştır.

Fransada müşahede altına alınma 3 şekilde vuku bulmaktadır :

1. Ceza evinde müşahede altına alınma,
2. Çocuklar hariçle irtibatları kesilmek ve müşahedehanede yatmaları suretiyle en aşağı 3 ay müddetle müşahede altında bulundurulmaları (internat)
3. Çocuğun ailesi nezdinde bırakılması ve haftanın muayyen günlerinde müşahede merkezine gelmeleri suretiyle müşahede altına alınmaları (Observation en milieu ouvert).

Bu her üç müşahadehanede çocuklar doktor muayenesinden geçmekte, psikologlar tarafından tetkike tabi tutularak ıslahı için nasıl bir istikamet verilmesi iktiza eylediği araştırılmakta, psikiatrik muayeneye tabi tutularak, cemiyete intibakı sağlamak ve geçmişi unutması için ne tedbirin alınması lâzım geldiği ve ne gibi hallerin çocuk için yaramayacağı tesbit edilmekte ve hangi meslek kolunda muaffak olabileceği muhtelif testler ve araştırmalarla tâyin olunmaktadır.

Hâkim kararı ile müşahadehaneye konan çocuklar üzerinde doktorlar, psikologlar, psikiyatırlar tarafından yapılan tetkik ve tahliller sonunda ilgililer tarafından müşterek bir rapor tanzim edilerek çocuk hâkimine tevdi olunmaktadır. Bu nihai raporda çocuğun suç işlemesi amilleri belirtilmekte ve ıslahı için ne gibi bir rejime tabi tutulması lâzım geldiği açıkça tasrih ile, 1945 tarihli kararnamede tadat edilen ıslahı temin edecek şekillerden hangisinin tercih edilmesi iktiza eylediği tavsiye olunmaktadır.

Çocuğun ceza evinde müşahade altına alınması ile ailesi nezdinde bırakılarak veya hariçle alâkası tecrit edilerek müşahade altına alınması arasında tatbik edilen metodlar bakımından bir fark olmayıp; irtikap eylediği suç ağır olan ve aşırı derecede haşarı çocuklar ayrı metodlarla ceza evinde hususî bir bölümde müşahade altına alınmaktadır. Ailesi nezdinde bırakılarak müşahade altına alınan çocuklar ise, işledikleri suçlar basit olup, haşarı olmayanlardır. Bu gibiler, haftanın muayyen günlerinde müşahade merkezi tarafından davet edilerek celp olunmakta ve psikologlar, psikiyatırlar ve terbiyeciler tarafından tetkik olunmaktadırlar. Ailesi nezdinde menfaatleri icabı bırakılması mahzurlu görülenler ve daha uzun bir tetkikata tâbi tutulmaları iktiza eden küçükler, hariçle alâkaları kesilerek müşahedehaneye kapatılmaktadırlar.

Müşahede altına alınma müddeti, duruma göre 3 ilâ 6 ay arasında değişmektedir.

930

İNFANTİCİDE HAKKINDA

(Çocuk Öldürme)

Yazan : Dr. Mehmet AYKAÇ

Tarihi Gelişim :

Fransa'da çocuk öldürme karşılığı olarak İnfanticide kelimesi kullanılır. Lûgat mânası (Çocuk öldürme) veya (evlât öldürme) dir. Fransız Ceza Kanunu (infanticide bir insan öldürme veya henüz doğmuş bir çocığun öldürülmesidir) der.

Yeni doğan bazı çocukların öldürülmesi tarihin eski devirlerinden beri görülen bir olaydır. Bunu, bazı devirlerde sakat, hastalıklı çocukların öldürülmesi, bazen kız çocukların öldürülmesi, bazan da bir mirasçı lehine diğerlerinin öldürülmesi şeklinde görmekdeyiz. Tarihin kaydettiği bu çocuk öldürmeler yanında Adalet'in, Adlî Tıb'bın kaydettiği ve neşgul olduğu istenmiyen yeni doğmuş çocukların öldürülmesi, yok edilmesi herhalde daha az değildir.

Fransa'da İnfanticide hakkındaki ilk kanunî kayıt ve müeyyideler 1810 tarihine raslamaktadır. 1810 senesine aid Fransız Ceza Kanunu bu suçı bir cürüm olarak kabul ediyor ve cezasının ölüm olduğunu bildiriyor 1901 Tarihinde bu hükümler suçlu lehine değiştiriliyor. Mahkeme görişü ve anneye adlî bir bağış öngörülüyor. Maksimum ceza da kürek mahkûmiyetine indiriliyor. 1941 den itibaren ise infanticide bir cineyet değl âdi bir suç durumunda mütalea edildiği görülmektedir. Suçlu üç ilâ on sene arasında bir hapis cezası ile iki milyon frank'a kadar para cezasına mahkûm ediliyor. 1954 Tarihinden itibaren yine infanticide'in bir cürüm olarak kabul edildiğini görmekdeyiz. Maksimum ceza ölümdür Bununla beraber anne yine bazı şartlarla adli bir bağışdan (af), hafletme sebeblerinden istifade edebilmekdedir. Genellikle 10 - 20 senelik bir mahkûmiyet hemen hemen kat'idir.

Görülüyor ki zaman zaman infanticide'in bir cürüm, cinayet olduğu hakkındaki hüküm ve müeyyideler dahi değişmiştir. Bir kısım hukukçular akt'ı kabul etmemekde, diğerleri akt karşısında affın nedenini sormada, bazıları da ceza ile birlikde sosyal önleme tedbirlerini öngörmekdedirler. Bu münakaşa ve çalışma sonucu olarak 1939 senesinden itibaren tatbik edilmeğe başlayan Sosyal plân, kanun ve kararnameleri gö-

rüyoruz. 1939 ve 1943 tarihinde kabul olunan kararnameler bilûmum çocuklara, ihtiyarlara, annelere yapılacak yardımları kaydediyor ve 8 - 9 uncu maddeleri gayri meşru doğumları düzenliyor. Bu kararnamelere göre her bölgede (maisons maternelles anneler evi) tesis ediliyor. Bu evlerde yaşlı kadınlar, yeni doğan çocuğu ile birlikde anneler hiç bir zorlukla karşılaşmadan, gizlilik teminatı altında barınabiliyor. Çocuk istenildiği takdirde burası formalitesiz terk edilebiliyor. Anneler maddî, manevî yönlerden takviye ediliyor. Çalışanlar işveren'e karşı korunuyor. Sosyal yardım servislerince kendilerine aylık para yardımı yapılıyor. Bilûmum Çocuklar doğduğu günden itibaren devletin maddî ve manevî himayesine alınıyor.

Bütün bu cezaî müeyyidelere ve sosyal yardımlara rağmen gayri meşru çocuğun muhafazası mümkün olmayabilir. Bu takdirde cezayı red de mümkün olmayacak; cezaya hükmedenin, avukatların, suçluların masumdur teranelerine cevabı sert ve kesin olacaktır. Sert ve kesin önleme cezaî müeyyideler ve bilhassa sosyal yardımların, cemiyet davranışlarının, iktisadî gelişmelerin infanticide olaylarında bir azalma yaptığında Paris Üniversitesi Adlî Tıp Enstitüsü yetkilileri hemfikirdirler. Enstitüde yapılan senelik 3000 otopsi arasında ayda ancak birkaç infanticide olayına raslanılmaktadır. Belirli bir azalma gözle görülmese bile otopsi sayısındaki duraklamanın memnuniyetini mucip olduğu mütalâa edilmekdedir.

Kanunî tarifler :

Fransız Ceza Kanunu 300 - 302 maddeleri : (infanticide, yeni doğmuş bir çocuğa karşı işlenen cinayet veya onu öldürmedir) der.

T. C. K. 453. maddesi ise : (Kasten katil cürmü failin veya karısının yahut anasının veya kızının ve torununun yahut kız evlâtlığının veya kız kardeşinin haysiyet ve namusunu kurtarmak için yeni doğmuş çocuk aleyhine işlenmiş ise fail beş seneden on seneye kadar hapisle cezalandırılır) der.

T. C. K. 474. maddesi 3. fıkrası : (Yukarıdaki maddelerde gösterilen terk fiilleri kendisinin veya karısının veya anasının veya evlât ve ahfadının veya kız kardeşinin namusunu kurtarmak için doğumundan beş gün geçmemiş gayri meşru bir çocuk aleyhine işlenmiş olursa .....) ifadesi karşısında : (İnfanticide yeni doğmuş bir çocuğun kasdî şekilde öldürülmesi veya yok edilmesidir) diyebiliriz. T. C. K. nun 453 üncü maddesi bir çocuğun öldürülmesinde bazı şartların mevcudiyetini düşündürmekte ve kabul ettirmektedir. O halde ölü olarak bulunduğu öldüğü, ölü

doğduğu iddia olunan bir çocuk cesedi karşısında vak'anın infanticide olarak kabulü için şartlar neler olmalıdır?

İnfanticide'de Şartlar:

a) Vak'a kurbanı yeni doğmuş çocuk olmalı.

b) Çocuk canlı doğmuş olmalı.

c) Hâdisede bir kast, akt bulunmalı.

d) Gayri meşru bir çocuk olmalı.

e) Suçlular kanunun tarif ettiği şekildeki kimseler olmalı.

A) Çocuğun yeni doğmuşluğu:

Yeni Doğmuş bir çocuğun kesin tarifi yoktur. Burada vaka hakkında yapılacak adlî soruşturmalara, cesedin muayenesine ehemmiyet verilir. Soruşturma sonucunun, muayene ve otopsi sonuçlarına uyması gerekir. Soruşturma eski, tefessüh etmiş vakalarda daha kıymetlidir.

Yeni Doğmuş bir çocuk cesedi şayet yıkanmamış ise mekonyum ile annion bakiyeleri ihtiva eder. Göbek kesilmiş, kesilmemiş, bağlanmış veya bağlanmamış olarak bulunur. Bağlama yapılmış, çocuk birkaç gün yaşamış ise kordonda düşme oranına değer verilir. Fakat bu kriter kararsızlık taşır, kesin hudud göstermez. Göbek kordonu bağ dışında, kesil yüzeyde 1 - 2 günlük ise bir mumifikasyon, iki'den sonra bir ülserasyon, iltihabî durum, 8 - 10 uncu günden sonra bir sikatrizisiyon başlar ve sonra da kordon düşer.

Başta görülen bosse sero - sanguin ise 3 - 4 günde azalır ve kaybolur. Cilt doğum sonu pembe kırmızı iken 3 - 4 gün sonra deskuamasyon başlar, 15 - 20 günde tamamlanır. Barsaklardaki mekonyum da 5 inci günden sonra kaybolabilir. Çocuk kakası sarımtrak manzara alır. Nihaye bunlara genel muayene, olgunluk ve otopsi bulguları ilâve olunur.

Hukuk ilmi İnfanticid'in tarifine ve zaman periodunu değer verir. Bu period doğum ile muayyen bir müddet arasındadır. Fransada bu müddet kanunen üç gün olarak tasrih edilmiştir. Memleketimizde kesin bir müddet tasrihi bulunmamakdadır. Bize T. C. K. 474. madde 3. fıkrası ışık tutabilir. Ayrıca doğumun olduğu hakkındaki çevrenin bilgilerine de değer verilmekdedir.

b) Çocuğun canlı doğduğunun tesbiti:

İmplantasyondan sonra kanunî olarak varlığı kabûl edilen cenin veçocuğun hayatına nihayet vermek suç teşkil etmektedir. Çocuğun do-

933

ğumu müteakip yetikli olması veya olmaması, hastalığı, yaşama kabiliyetini haiz olmaması kanun nazarında ehemmiyet taşımaz. Şart canlı doğmuş olmasıdır. Bu tesbitin yapılabilmesinde Adlî tahkikat, Harici muayenelerle Otopsi bulgularına dayanılır. Adlî tahkikat bilirkişiye ışık tutar, kararda faydalı olabilir.

1) Haricî Muayeneler :

Cilt yeni doğanda pembe kırmızıdır. Zamanla deskuamasion, su kaybı, yıkananlarda cildin temizliği, rahim içi ölümlerde (su kesesi patlamadan 24 saat içeride kalmış ise) maserasyon belirtileri görülür. Cebir ve şiddete delâlet eden lezyonlar tesbit edilir, değerlendirilir. Yetiklilik durumu araştırılır. Göbek kordonu düşme oranı tesbit edilir.

2) İç muayeneler :

Bilindiği gibi doğum anından itibaren in utero dolaşımın vazifesini akciğerlerden geçen küçük dolaşım alır. Çocuk yaşadığı müddetçe de bu devam eder. Bu muayenelerin esası ilk çığlık ile birlikte hazım sistemi ve solunum sistemine hava dolmasıdır. Bu muayeneler kat'î kanaat için uygunluk ve yeterlilik elemanları taşır. Makroskopik, mikroskopik ve hidrostatik olarak yapılır.

Solunum sistemi (Akciğerlerin) muayeneleri :

Bu tetkikler makroskopik, hidrostatik ve mikroskopik olarak kısaca şu şekilde uygulanabilir.

Makroskopik muayene :

Eğer akciğerler teneffüs etmemiş ise latero-vertebral arka boşluklarda sıkışmış, büzüşmüş durumdadırlar. İnspenksiyonla ileri derecede konjestiyonedirler. Nefes alma onları yavaş yavaş toraks boşluğunu doldurmağa sevkeder. Kalbin sağını örterler. Kırmızımtrak renk, grimtrak olur. Nefes almamış akciğerlerde et kıvamında bir görünüş ve yüzey olup nefes alma ona muntazam, birbirinden ayrılmış ince veziküller görünüşünü verir. Bu vezikülleri pütrifiye olmuş, birbirine karışmış bir akciğer vezikülleri ile karıştırmağa imkân yoktur. Özet olarak :

Akciğer dış yüzeyi parlak, düz, tek görünüşlü et manzarasında ise respirasyon yoktur.

Akciğer dış yüzeyi mermer görünüşlü lobuler, tente manzaralı, düzenli veziküllü, veziküller akciğer yüzeyini kaplamış, büyüklükleri birbirine eşit ise respirasyon tamdır.

934

Veziküller serpiştirilmiş, gruplanmış, gruplar az çok birbirleriyle birleşmiş vezikül büyüklükleri birbirine eşit ise pumonlar kısmen teneffüs etmiştir.

Veziküller gerek yayılma, gerek büyüklük bakımından gayri muntazam ve gayri muntazam birleşme daha çok kaide ve arka kenar üzerinde birleşmiş ve plevrayı germiş, gaz toplanması yapmış ise akciğerler pütrifiyedir. Şayet pütrit büller kenar alveolleri germiş ise respirasyona da hükmedilebilir. Bu muayeneler kuvvetli bir lubla daha sıhhatli bilgi verebilir.

Hidrostatik muayeneler:

Bu muayene şekli Docimasie Hydrostatique olarak da isimlendirilir. Tecrübeler akciğerlerin teneffüs ile dansitelerinin azalması esasına dayanır. Teneffüs eden akciğer dansitesi sudan az, etmemiş akciğerin dansitesi fazladır. Tecrübe dört zamanda yapılır.

1 — Torasik blok yani kalp, akciğerler ve timus su dolu bir kaba bırakılır.

2 — Akciğer lobları ayrılır ve ayrı ayrı suya bırakılır. Tecrübe lobdardan kesilen küçük parçalar ile de tekrar edilir.

3 — Küçük pumon parçaları parmaklar arasında sıkıştırılır. Yani havası ve gazı çıkarılır, suya bırakılır.

4 — Küçük akciğer parçaları su içerisinde parmaklar arasında sıkıştırılır, gazları, havası çıkarılır, suya bırakılır. Bu hareket pütrit gazların atılmasına kâfi gelir.

Tecrübenin her dört şeklinde de teneffüs etmiş akciğerler ve parçaları sıda yüzerler. Fakat bu tecrübelerde yanlışlık tevlit eden sebepleri de düşünmek, izale etmek gerekir. Bu yanlışlıklara bir dereceye kadar mâni olabilmek için Balthazard ve Differdange dansitesi 1,039 olan bir tuzlu su solüsyonu kullanmışlardır.

Hava almış bir çocuk akciğeri dansitesi 0,638, yeni doğan teneffüs etmiş çocuk akciğeri dansitesi ortalama 0,700 bulunmakta olup; muayene edlecek akciğer dansitesinin 0,700 ilâ 1, 038 arasında olacağı düşünülmüştür. Solüsyon dansitesi 1,039 olarak hazırlanır. Teneffüs etmemiş çocuk akciğeri tefessüh yok ise 1,059 rakkamına yaklaşmaktadır.

O halde hava almamış akciğer $0,638 < d < 1,038$

Hava almamış akciğer için $1,039 < d < 1,059$ formülleri kullanılabilir. Yani tecrübe edilen akciğer dansitesi (d) 0,638 den büyük, 1,038 den

935

küçük ise teneffüs etmişliği, 1.039 dan büyük ve 1.059 dan küçük ise teneffüs etmemişliği gösterebilir. Dansitenin 1 ile 1,038 arasında ölçülmesi bir prematüreliği gösterir. Denebilir ki bu solüsyonda dibe inen akciğer teneffüs etmemiştir. Yüzen akciğer kısmen teneffüs etmiştir. Yüzünde kalan akciğer tam teneffüs etmiştir. Yine ilâve etmek gerekir ki patolojik bulgular ve post mortem akciğer dansitesine tesir eden sebepler dikkate alınmalıdır. Tefessüh ile sun'î teneffüs yolu ile verilen hava dansiteyi azaltır. Pütrefaksiyonun fazla olduğunda bu deneyler yetersizdir. Pişme ve karbonizasyon dansiteyi çoğaltır. Primatürelerde respirasyon güç yerleşir. Kısmî kalır. Akciğerler az veya çok atelâktazik görünüştedir. Fakat post mortem olarak akciğerler kendi ağırlıkları altında atelaktazik görülebilirler. Patolojik sebeplerle de atelaktazik odaklar teşekkül edebilir. Pnomonia Alba, Submertion dansiteyi arttırır.

Histolojik tetkik :

Buna docimasie histoljik de denir. Muayene her iki akciğerin değişik yerlerinden alınan parçaların tetkikiyle yapılır. Bu muayene kesin doğruluk taşır. Yapılması zaruridir. Aşağıdaki tablo teneffüs etmiş ve etmemiş akciğerlerdeki mikroskopik muayene farklarını özetlemektedir.

Teneffüs eden akciğerde	Teneffüs etmiyen akciğerde
Genel olarak hava almış manzara	Genel olarak hava almamış yoğun manzara.
Bronş lumenleri açık, epitelleri silendrik ve kıllı.	Bronş lumenleri kapalı, kese gibi büzüşmüş görünüşte.
Alveol iç cidarları yalnız bir kapiller taşır. Alverol hücreleri ince ve yassıdır. Lumenler açık ve serbesttir.	Alveolar sistem kapalı, yoğun cidar hücreleri küçük ve silendrik lumenler köşeli, serbest hücreler ihtiva ederler.

Histolojik muayene ayrıca akciğerin patolojik durumunu, suda boğulmayı, pütrefaksiyonu, şüpheli kararsızlık hallerini ayırır, kendi görüşünü kabul ettirir. Hususî olarak fötal spektrum özelliklerini doğru ve tam olarak gösterir. Pütrefaksiyon izleri bulmak kolaydır. Zira pütrefaksiyon akciğer dokusu içinde gayri muntazam erime ile müterafık doku,

936

alveol, bronşit harabiyetini gösterir. Ölü doğmuşun akciğeri pütrefaksiyona bir müddet karşı koyabilir. Zira alveollere bakterilerin hava, kan ve lenf yolları ile gelmesi tabiidir.

Prematüre akciğeri özel bir manzara arzeder. Üç embriyolojik gelişme safhası olan bronchique, Canelarie, Alveolaire safhalar ayrılabilir. Prematüre akciğeri Canelaire safhadadır. Fonksiyonsuz akciğer manzarasını muhafaza eder. Dikkatli muayenede farklı noktalar müşahede olunur. Alveoller gelişmemiştir. Diğer patolojik olaylar da kendilerine has özellikleriyle teşhislerini kabul ettirirler. Kısaca bu muayeneler bilhassa histolojik muayene bizi çocuğun canlı doğup doğmadığı hakkında doğru karara sevkeder.

Tüp digestive deneyi :

Çocukta ilk çığlık ile birlikte mideye oradan ince barsaklara, bazan da kalın barsaklara kadar hava girer. Giren hava miktarı çocuğun canlılığı ve yaşadığı müddet ile orantılıdır. Yani bir defada alınan nefeste giren hava ile bir kaç dakika veya saat yaşıyan çocuğun aldığı hava miktarı aynı değildir. Bu durum Breslau deneyi ile gösterilebilir.

Breslau deneyi :

Otopside çocuk açıldığında mide kardiadan, plordan, ince barsakların bir kaç yerinden, kolon başlangıç ve sonundan iplerle bağlanır. Tüm olarak çıkarılır. Sonra su dolu bir küvete bırakılır. Hazım borusunda şayet tefessüh yok ise hava ihtiva eden kısımlar suda yüzecektir. Bu çocuğun yaşadığını, havanın varlığını ispat eder.

Çocuğun canlı doğduğunu ispat eden diğer bir deney de Wreden tecrübesidir. Buna orta kulak deneyi de denir. Esası ostaki borusu sebebiyle orta kulağa hava dolmasına dayanılır. Bu tecrübe güç, yetersiz ve naziktir. Çocuk başı su içerisinde olduğu halde kulak zarına ponksiyon yapılır. Şayet hava kabarcıkları görülürse bu çocuğun nefes almasına işaret saylabilir.

c) Hâdisede bir kast veya akdin tesbiti :

Bu şart tesbiti için soruşturmalar ve adlî anket bir kanaatte bulunmaya yeter.

d) Gayri meşru durumun tesbiti :

Annenin bekâr, dul bulunması bu durumda doğum yapması veya evlilik bağı bulunduğu halde çocuğun gayri meşru bir yoldan gelmesi durumları araştırılır.

932

e) Suçluların kanun tarifine uygunluğu :

Bu durumun tesbiti yine adlî tahkikat ve şahadet sonuçlarına göre tesbit olunur.

İnfanticide şekilleri :

İnfanticide'de cinaî şekiller başlıca iki grupta toplanabilir.

1 — Asfiktik şekiller.

2 — Travmatik şekiller.

Asfiktik şekil :

a) Sumbertion,

b) Suffocation,

c) Strangulation,

d) Gömme suretleriyle.

Travmatik şekiller :

a) Kafatası travmaları,

b) Kesme, parçalama,

c) Diğer şekiller.

a) Sumbertion suretiyle İnfanticide :

Çocuk doğar doğmaz veya bir müddet sonra bir su birikintisine dere, çay, ırmak, deniz gibi yerlere, evlerde su dolu bir kovaya veya helâ çukuruna atılarak ölümü temin edilir. Genel olarak yeni doğmuşun özellikleri ile birlikte suda boğulma asfiksisi tesbit edilir. Şayet çocuk helâ çukuruna atılmış ise çocuk ağzı, üst nefes yolları, bronşlar ve alveollerde, midede belirli yabancı cisimler ve maddeler tesbit olunacaktır. Helâya atmada ekseriyetle çocuğun helâda birdenbire doğduğu ve çukura fırladığı iddiasının isbat edilmesi maksadı bulunabilir.

b) Suffocation'la İnfanticide :

İsminden de anlaşılacağı gibi bu şekil infanticide nefes yollarının içten veya dıştan mekanik bir suret ve vasıta ile kapatılmasıdır. Şekilleri pek çoktur. Bunlar arasında ağız ve burnun el ile, yorgan, yastık, çarşaf veya her hangi bir vasıta ile dıştan kapatılması, çocuğun yüzü üzerine münasip şekilde bırakılması (yumuşak yer, toprak, kumlu saha, unlu ve

küllü sahalar) ve üst nefes yollarının pamuk, bez, kâğıt, lâstik gibi tamponlarla ve yabancı cisimlerle tıkanması sayılabilir. Eğer üst nefes yollarında yabancı cisim ve işaretleri bulunamamış ise ölümü izah etmek güç olabilir. Kararda yardım edecek belirtiler iç uzuvlardaki genel asfiksi işaretleri, plevra ve perikard altı kanamalar, alveolar konjestion, gayri muntazam parankimatöz anfizem ile birlikte mikroskopik olarak lokalize olmuş alveollerde damar dışına çıkmış ve kalmış taze serum görülmesi, ciltte teneffüs yolları çevrelerinde tırnak izleri, el izi işaretleri, gayri muntazam izler, parşömenizasyon, cilt altı ekimozları cinayet delileri olarak kabul edilebilir. Çocuk toz halinde bir madde ile boğulmuş ise buna ait deliller üst nefes yolları, trakea ve bronşlarda, midede bulunabilir. Çocuk şayet çarşaf, yastık veya başka bir vasıta ile nefes yolları kapatılmak suretiyle öldürülmüş ise genel asfiksi belirtilerinden başka hiç bir iz görülmiyebilir. Bu halde ölümün kat'î izahını yapmada güçlüklerle karşılaşmak tabiidir.

c) Strangulation ile İnfanticide :

Strangulation boyunun mekanik bir suretle sıktırılması nefes yollarının kapatılması esasına dayanır. Kullanılan vasıta çeşitlidir. Başlıca boğma şekilleri şunlardır :

El ile boğma, iple, telle, zincir, atkı, çorap, mendil vesaire ile boğma. Bu şekil asfiksilerde de büyüklerde olduğu gibi kullanılan öldürme vasıtasına göre özel işaret ve belirtiler görülür. Fakat çorap, atkı, mendil gibi bir vasıta kullanılmış ve hâdiseden sonra yok edilmiş ise genel asfiksi belirtilerinden başka hiç bir izah tarzı ve yolu bulunamaz. İp, kordon, tel, zincir gibi vasıtaların ciltte bıraktığı iz, yani sillon çok aşikârdır, el ile boğmada ağız, burun ve boyun çevresinde tırnak, parmak iz ve işaretleri ekimoz ve parşomen plâkları ehemmiyet kazanır. Cilt altı ve adale arası ekimoz ve kanamaları, nefes borusu çevresindeki travma belirtileri bunların işaretleridir. Tetkik tabaka tabaka yapılmalı, ekimozlar adale arası infiltrasyonlar, subkapsüller ve perivasküler, paravertekbral kanamalar ile konjonktiva altı kanamaları, tardiyö lekeleri, larenks, trakea ve nefes yolları içindeki müköz birikinti, genel olarak akciğer konjestiyonu, apoplektik sahalar, interstisiel anfizem değerlendirilmelidir.

Strangulation sillonu ile çocuklarda ekseriyetle görülen ve boynun öne büküldüğü zaman teşekkül eden cilt pilisi iyi ayrılmalıdır. Pili rengi beyaz, kenarları az çok kırmızı olabilir. Enseye kadar devam etmez. Epiderm kesintili ve parşöminizasyon göstermez, pili derinlere inmez, cilt altı ve adale tabakası belirtileri taşımaz.

Nihayet bir hatadan uzak kalmak için bazı anormal durumları da dikkate almak gerekir. Bunların başlıcası kordon dolanması ve doğum müdahaleleridir. Kordon dolanmasında bütün boynu çeviren 5-6 mm. genişlikte göbek kordonu sillonu ve bunun göbeğe doğru uzanması görülür. Bu iz yüzeyel, gevşek, parşömenizasyonsuz, erezyonsuzdur. Çocuğun otopside nefes almadığı, dosimazilerin negatif oluşu hâdiseyi aydınlatır. Boyunda ve yüzdeki diğer bazı lezyonlar da doğum sırasında doğuma yardım edenlerin aşırı ve acemi hareketleri sırasında veya yalnız yapılan doğumlarda annenin kendi kendisini bir an evvel kurtarmak istemesi suretiyle de yapılmış olabilir.

d) Gömme suretiyle İnfanticide :

Gömme öldürülmüş veya ölmüş çocuğun kaybedilmesi maksadiyle yapılabildiği gibi canlı çocuğun öldürülmesi amacı ile de yapılabilir. Bu sebeple çocuğun toprağa, kuma, gübreye veya diğer vasat içerisine gömülmesi ve asfiksiye mâruz bırakılarak öldürülmesi görülen hâdiselerdendir. Burada da genel asfiksi işaretleri tesbit edilir. Çocuk üst nefes yolunda ağız ve burun delikleri içinde toprak, kum, gübre vesaire gibi yabancı maddeler bulunur. Fakat bilhassa gübreye gömmede pütrefaksion çabuk başladığı için küçük kadavra çabucak parçalanır. Tesbitler güçleşir. Dolayısı ile suçlulara avantaj sağlar. Bu problem cesedin çabuk kaybedilmesi için ehemmiyetlidir. Yani başka şekillerde de öldürülen çocuk gömülmüş olabilir. Gömülen kadavra bazı hallerde parçalanmış, yakılmış bulunabilir. Literatür kireç kuyusuna atılarak hem boğulma, hem de yakılma gösteren vak'aları, çimento arasına gömülen ve atılan vak'aları, haşlanan, yakılan vak'aları da kaydetmektedir. Bu son usuller nadir görülen olaylardandır.

Travmatik İnfanticide

a) Kafatası travmaları :

Baştaki yara ve kemik kırık ile çökmeleri yapılan travmayı izaha kâfi gelebilir. Çok farklı şekillerde yapılır. Sopa, çekiç, keser, taş vesaire gibi vasıtalar kullanılmış olabilir veya çocuk ayaklarından tutularak duvara vurulabilir. Yere çarpılabilir. Yüksek bir yerden atılıp ezilebilir. Teşhis kolaydır. Travmatik lezyonlar, kafatası kemiklerinde görülen müteaddit fissür ve fragmanlar ehemmiyetlidir. Bazan kemikler parça parçadır. Darbeler parietaller tepesinde nihayet bulan yıldızvari ve radiyer kırık şekilleri taşır. Başın sıkıştırılması halinde kırıklar kuvvetin tatbik edildiği iki kutup arasında uzanır. Fissürler karşılıklı yönelir. Ayrılma

kenarlardan merkeze doğrudur. Baş elâstikiyeti sütur ve fontaneller darbe şiddetini azaltabilir. Bu iç lezyonlara daima mâni olamaz. Cesette haricî lezyonlardan başka bol miktarda beyin kanaması vardır. Pleksus venosusler yırtılır. Bazı defa kemik parçaları beyin dokusu içine doğru ilerler, beyni yaralar, ezer. Beyin kanaması hemen hemen daima duramater altındadır. Başa yapılan şiddetli travmadan mütevellit yara çevresi, saçlı derideki ekimoz ve hematon, kanamanın şekli, kemik kırıkları teşhiste güçlük göstermez. Fakat bazı vak'alarda yanılma sebepleri de olabileceği unutulmamalı ve bunları da iyi tanımanın gerektiği bilinmelidir. Bunların başlıcaları şunlardır:

Bosse Sero - Sanguine, Cephalématome, Epicraniennes Ecchymoses, Spontanés hemorragie'ler, Konjenital kemik malformasyonları ve nihayet kazaî kemik kırıklarıdır.

Bosse Sero - Sanguine:

Doğumdan sonra çocuk baş cildi altında teşekkül eden yumuşak bir tümefaksiyondur. Yarı saydam manzarada kan ve seröziteden ibarettir. Cilt insizyonu ile akar, ekimotik manzara taşımaz.

Cephalematome:

Kafatası tepesi ve periost altında toplanır. Etiyolojisi henüz karanlıktır. Tepeyi bir şapka gibi örter. Doğumu takip eden iki, üç günde görülür. Kemik, sütur, fontanel lezyonu yoktur. Hematom manzarasındadır. Periost kemikten ayrılmıştır.

Epikranien ekimozları:

Doğumda şovoşman sırasında küçük damarların yırtılması ile teşekkül eder. Cilt altında yuvarlak, müteaddit toplu iğne başı manzarasında görülen kanama mihraklarıdır.

Hemorragi Menenge Spontan:

Bu şekil beyin kanaması yeni doğanlarda sık görülen bir olaydır. Prematürelerde daha fazla görülebilir. Kanama bütün beyin çevresini, kaideyi, beyincik ve omur ilik çevresini örtebilir. Araknoid altına yerleşir, hemisferi örter. Geniş lâmeller tarzındadır. Bu lâmeller birbiriyle birleşebilir. Orijin annenin toksit ve infeksiyöz sebepleri, patolojik durumu, doğum müdahaleleri, uterus hipertonisi, anoksi, intrakraniyen hipertansiyon sebepleri altında beyin damarlarının yırtılmasıdır.

Ayrıca spondan fissürler, konjenital ossifikasion bozuklukları dikkate alınmalıdır. Bazı hallerde doğum sırasında çocuğun az bir yükseklikten başı üzerine düşmesi sırasında da kazaî kırıklar husule gelebilir. Bu halde kordon da kopar, yırtılır, nihayet ölüm sonu kırıkları ekimoz ve kanama olmaması ile kendilerini diğer kırıklardan ayırırlar.

b) Kesme ve parçalama suretiyle infanticide :

Çocuğun boğazlama suretiyle kesilerek öldürülmesi, bıçak, makas veya benzeri vasıtalarla kalbini delme ve yaralamaları, omur ilik ve beyin pikürleri ve yaralamaları kaydolunan olaylar arasındadır.

c) Diğer şekiller :

Düşünülebilen bütün cinayet vak'alarında kullanılan usuller infanticide için de vâki olabilir. Zehirlenmeler, bir yere terkederek çocuğun ölümünü tevlit etme, soğuğa mâruz bırakma, seyrek olarak şiddetli kimyevî maddelerle yakma ve eritme bunlar arasında sayılabilir.

Yeni doğan gerekli şekilde itina edilmediği takdirde haricî hayata intibak etmesi güçtür. Anne cinayete niyet etmeden hatası ve ihtiyatsızlığı, bilgisizliği sebebiyle de suç işlemiş olabilir. Çocuk yüzükoyun yatırılarak bilhassa asfiksiye mâruz bırakılabilir, emzirmemek suretiyle aç bırakmakla suç tamamlanabilir. Bu hallerde anne kendisini müdafaa etmek için daha evvelden hazırlanmış olur.

İnfanticide'de ayrıca teşhis

Her hangi bir infanticide hâdisesinde cinayet elemanlarının tâyin ve tesbitinde bizi doğru ve hakiki kararlara sevke yardım eden bazı tesbit ve tâyinlerin de bilinmesi zarurî bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları :

Ayakta doğum :

Ekseriyetle çok doğurmuş kadınlarda vukua gelir. Çocuk yere başı üzerine düşer. Bu halde kafatasında kemik çatlamaları, kırılmaları, beyinde kanama ve ölüm görülebilir. Göbek kordonu kopması ve yırtılması, lezyonu bunu teyit eder.

Helâda doğum :

Yine çok doğurmuşlarda helâda doğum vukua gelmiş olabilir. Çocuk çukura veya küvet içine düşebilir. Bu halde de boğulma durumu, kafa-

tası lezyonları tesbit edilir. Göbek kordonu gerilmesinden mütevellit lezyonlar araştırılmalıdır.

Bu her iki doğum şeklinde lezyonlar iyi değerlendirilmeli, ölüm sebebi iyi araştırılmalı, annenin kendisini müdafaa için her çareyi düşünüp öne sürebileceği hatırlanmalıdır.

Intra - uterin submersion :

Tabiî bir hâdise olarak görülür. Çocuk intra - uterin inspirasyon yaptığı takdirde akciğerlere ve nefes yollarına amniyotik mayii ile mekonyum büyük miktarda girebilir. Bu durum uzun devam eden güç doğumlarda ve prematüre doğumlarda vukua gelir. Akciğer alveolleri likit ile doldurulmuştur. Histolojik tetkikte (gran ile boyanır) alveoller ve bronşlar içinde epidermik hücreler, ayva tüyleri, mekonyum granülâsyonları görülür. Sayısız yazarlar amniyotik mayiin akciğerlere girmesini olağan ve tabiî bir hâdise olarak kabul ederler.

Hyaline Membran :

Bazan çocuk miadında ve miadından evvel doğar. Bir kaç dakika veya zaman sonra bir dispne ve siyanoz teşekkül eder. Çocuk ölür. Histolojik tetkik bronşiolleri ve alveolleri örten hematoza mâni olan şekilsiz bir manbranı ortaya çıkarır. Bu fizyolojik tabiî bir hâdisedir. Bazı defa doğum öncesi asfiksisi, kordon sıkışmaları ve dolanmaları, plâsenta ayrılmaları, uterus hipertonileri ve eklampsi sebepleriyle asfiktik belirtiler (Anoxie Neonatale) görülür. Bazı defa da doğum sırasındaki baş sıkışmaları sebebiyle kafatası kırık ve çatlamaları, beyin kanamaları müşahade edilir. Son olarak akciğer infeksiyonları, kalp malformasyonları, Hernia diafrağmatik, nerölojik lezyonlar, Erythroblastos, Pnömonia alba düşünülmelidir.

Herhangi bir İnfanticide olayından bizi doğru karara sevkeden bu ayrıca teşhis bilgileri yanında çocuğun olgunluğu ve yaşama müddetinin tayini hakkındaki bulgular da kıymetlidir.

Çocuğun olgunluğu : (Maturite)

Çocuğun harici hayata tahammül ve adaptasyonu bakımından olgunluk mühimdir. Aynı zamanda ölüm sebebinin izahı, infanticide hakkında karar verme ve suçlunun cezalandırılmasındaki değeri bakımından daima tesbiti istenir ve gereklidir. Muayenelerde çocuğun boyu, ağırlığı, kafatası kuturları, belirli kemikleşme noktaları ölçülür ve kaydedilir.

Normal ve miadında bir doğumda çocuk boyu 50 cm. dir. 45 cm. ile 54 cm. arası normal kabul edilir. Ağırlık daha az sabit rakkamlar taşır. Kızlarda ortalama 3000 gr., erkeklerde 3500 gr. olup 2500 ile 4000 gr. arasındaki ağırlıklar normal hududa girer. Ölümden sonra tefessüh de yardımı ile cesedde 300 gr. kadar bir azalma olabilir. Kafatası ölçüleri oksipito parietal 105 - 120 mm., piparietal 85 ve 100 mm. olup ortalama olarak biparietal ölçü yedinci ayda 7 cm., sekizincide 8 cm. miadında 9,5 cm. dir.

Olgunluğu gösteren en mühim ossifikasyon noktası femur alt epifizindedir. 9 uncu aydan sonra yani gebeliğin son haftasında görülmeğe başlar. Diz mafsalı açılıp femur kartilâjı transvers olarak ince dilimler halinde kesildiğinde lentiküler, kırmızımtrak 4-7 mm. çapında belirli bir saha görülür. Buna Béclard kemikleşme noktası adı verilir.

Olgunluğu tam yeni doğmuş bir çocukta alt çene her yarısında beş adet diş alveolü mevcuttur. Arkadaki büyük alveol iki diş çıkmasını temin eder.

Diğer tamamlayıcı belirtiler olarak saçların 2cm. ye kadar uzaması tırnakların parmak uçlarına erişmesi, kızlarda büyük dudakların vulvayı örtmesi, erkeklerde testislerin skrotuma inmesi, ayva tüylerinin teşekkülü sayılabilir.

Olgunluğun tamamlanmamış prematüre bir çocuk yaşama yeteniğine gereği kadar sahip değildir. Ancak yedinci aydan sonra doğmuş prematüreler istisnai olarak yaşıyabilirler. Hekim Adliyeye verdiği raporlarda prematüre çocuğun bu durumlarını izaha mecbur olmalıdır.

Yaşama müddeti tâyini:

Hadisenin tam olarak izahı şüpheli durumların yok edilmesi bakımından çocuğun doğumu müteakip yaşadığı müddeti de tâyin gereklidir. Bilindiği gibi yeni doğanda ilk teneffüs ile birlikte akciğerler ve mideye, barsaklara hava girer. 15 dakikalık kuvvetli bir teneffüs midenin hava ile dolmasına, hava ile karışık müküs birikmesini temin eder. Eğer ince barsaklar hava ile dolmuşlarsa çocuk en az altı saat kadar yaşamıştır. Kolon dolması 12 ilâ 16 saatlik bir yaşamayı gerektirir. Doğumda kolonda mekonyum bulunur. Ve 2 - 3 gün en geç 5 günde mekonyum temizlenir. Göbek kordonu kesilip bağlanmasını müteakip serbest uç evvelâ mumufikasyon olur. 2 - 3 günde de uç kurur. Sonra alt uç ile arası ayrılmağa başlar. Arada kırmızı bir halka teşekkül eder. İkinci günde ülserasyon sonra iltihabî bir görünüş 6 - 10 gün arasında da düşme görülür. Sonra sikatrizizasyon başlar. İki üç günde tamamlanır. Kordon bir ay kadar

sonra fibröz bir kordon haline gelir. Baştaki Bosse Sero - Sanguin iki üç günde kaybolur. Ciltte görülen deskuamasyon 3 - 4 üncü gün başlar. 15 gün kadar sonra da sona erer.

Bir infanticide olayında hekimin adliyeye tam yardım edebilmesi için kendisine tevdi olunan küçük kadavrayı iyi muayene etmesi, bulguları iyi değerlendirmesi gereklidir.

Sonuç

İnfanticide olayı memleketimizde sık görülen bir durumdur. Adalete intikal eden taze vak'aların sonuçları kesinlikle alınmakta ise de tefessüh etmiş, eskimiş vak'alarda yapılan tetkiklerden bir netice çıkarılamamakta, adlî makamlar aydınlatılamamaktadır.

Fransa'da da sık sık görülen henüz doğmuş çocukların öldürülmesine mâni olmak maksadını taşıyan kanunî müeyyideler yanında sosyal plân ve davranışlar herhalde çok mühim değer taşımaktadır. Son senelerde Fransa'da görülen infanticide olayları azalması yukarıda kaydolunan Maisons Maternelles, ile her bölgede mevcut Kreş'lerin varlığına, cemiyetin bu çocukları kabulüne, genç annelerin doğurdukları bu çocukları büyütebilmeleri için belirli sosyal kuruluşların yardımlarına, devletin bu gibi çocukları daimî bakımı ve yardımına kabulüne, iş sahası genişliğine ve ekonomik gelişmeye atfedilmektedir.

Arzu olunur ki memleketimizde de bu yolda devletin, sosyal teşekküllerin faydalı müeyyideleri ve müesseseleri yapılsın, kurulsun.

945

YENİ HUKUK YAYINLARI

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ

Akın, Mecdeddin - Kaya Erdem - Güven Dinçer, Açıklamalı iktisadî devlet teşekkülleri mevzuatı. Ankara 1966, Mars Matbaası. VII, 461 S.

Etibank Müşaviri Mecdeddin Akın, Hazine Genel Müdürü Yardımcısı Kaya Erdem, Danıştay Yardımıcsı Güven Dinçer tarafından hazırlanan iktisadî devlet teşekküllerine ait mevzuatı bir araya toplanan kitapta maddelerin altında açıklamalar ve ekler kısmında devlet ve kamu iktisadî teşebbüslerinin listeleri, iştirakleri, yatırım ve faaliyet tabloları ve finansman tablosu ile 440, 441 ve 468 sayılı kanunların hükûmet gerekçesi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Komisyonları raporları yer almıştır. Orijinal bir cilt içindeki kitabın fiyatı 50 liradır.

Çernis, Volf : Avukatın takvimi. 2. Yıl, 1967. İstanbul 1966, İsmail Akgün Matbaası. 322 S.

İstanbul Barosu avukatlarından Volf Çernis 1966 yılı için yayınladığı «Avukatın Takvimi» nin ikincisini 1967 yılı için de yayınlamıştır. Takvimin başında, bu takvimi bir avukat için her zaman başvurulacak bir el kitabı haline getiren lüzumlu mevzuat toplanmıştır. 135 sayfaya sığdırılan bu mevzuat arasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında bazı hükümler (Genel Esaslar, Temel Haklar ve Ödevler, Cumhuriyetin Temel Kuruluşu), Avukatlık Kanunu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 61 - 64 üncü maddeleri, İcra ve İflâs Kanununun 138 maddesinin 3 üncü fıkrası, Harclar Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu (serbest meslek kazançları), Vergi Usul Kanunundan özet, Türk Parası Kıymetini Koruma mevzuatı (17 sayılı kararın 30. maddesi ve bu karara ilişkin tebliğ), İstanbul Barosu Asgarî Ücret tarifesi, ana kanunlarla ilgili Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları, kelime fihristi, madde fihristi yer almıştır. Fiyatı 8 liradır.

Dalamanlı, Lütfi : Kanunlarımızda usûl hükümleri. Cilt : 1. Ankara 1966 İş Matbaacılık ve Ticaret. 278 S.

Yargıtay Üyesi Lütfi Dalamanlı görev, yetki, husumet bakımlarından kanunlarımızdaki usûl hükümlerini incelediği eserde kanunların usûl hükümleri açıklanmış ve konu ile ilgili yargıtay kararları gösterilerek eserin sonuna alfabetik dâva rehberi ilâve edilmiştir. Fiyatı 20 liradır.

Dalamanlı, Lütfi - Selâhattin Uğur : Hususî kanunlarda gayrimenkul hükümleri ve tatbikatı. Cilt : 1. Ankara 1965 İş Matbaacılık ve Ticaret. 512 S.

Yargıtay Üyesi Lütfi Dalamanlı ve Ankara 5. Asliye Hukuk Hâkimi Selâhattin Uğur tarafından hazırlanan eserde hususî kanunlardaki (tapuama, kadastro ve tapu tahriri, çiftçiyi topraklandırma, iskân, tapu, tapu kayıtlarının hukukî kıymetlerini kayıp etmiş olması, Bataklıkların kurutulması, vakıflar, sular, ormanlar, taşkın sular, baraj inşaatı, dalyan ve voli, millî müdafaa mükellefiyeti, Emlâk ve Kredi Bankası, tarım kredi kooperatifleri, hilâfetin ilgası, zeytinlikleri ıslah ve yabanilerin aşılanması, taş ocakları, vatandaşlık, yabancıların gayrimenkullerden istifadeleri, istimlâk konu ve müesseseleriyle ilgili kanunlar) mevzuat derlenmiş, geniş surette açıklamalar yapılmış, her bölümün altına lüzumlu ve yeni Yargıtay kararları toplanmıştır. Tatbik alanı çok geniş bir konusu olan eserin fiyatı 25l iradır.

Karayalçın, Prof. Dr. Yaşar - Nurkut İnan : Borçlar - Ticaret ve Banka Hukuku Bibliyografyası, 1963. Ankara 1966 Güzel İstanbul Matbaası. X, 67 S.

«Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No : 57»

Ankara Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Profesörü Dr. Yaşar Karayalçın'ın Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü tarafından her yıl yayınlanan bibliyografyasının 1963 yılına ait olanı da 49 süreli yayın ile 3 toplu eserin derlenmesi suretiyle yayınlanmıştır. Borçlar hukuku, akdin muhtelif nevileri, ticaret hukuku, ticarî işletme, ticarî borçlar, şirketler hukuku, iktisadî devlet teşekkülleri ve kamu teşebbüsleri, kooperatifçilik, kıymetli evrak, sigorta hukuku, sigortacılık, deniz hukuku, deniz ticaret hukuku, hava hukuku, fikrî haklar, sınaî mülkiyet, sosyal siyaset, iş hayatı, sosyal hukuk, iş hukuku, sosyal yardım ve hizmetler, sosyal güvenlik, sosyal sigortalar, odalar ve borsalar, ticaret bilgileri, para, kredi, bankacılık, bankalar, banka hukuku, banka muamleleri hukuku, dış ticaret ve bankacılık, milletlerarası teşekküller bölümlerine ayrılmış olan bibliyografyanın fiyatı 10 liradır.

Uluş, Bahri : Milletlerarası kurumlar. Ankara 1966 Kardeş Matbaası. 210, VII S.

Günümüzde milletlerarası ilişkilerin genişlemesi sonucu beliren ihtiyacı karşılamak amacıyla, milletlerarası kurumları resmî kayıtlarına göre, bu kurumların tarihçeleri, kuruluşları ve amaçları, yetkilileri, üyeleri, malî yönleri ve yayınlarıyla tanıtan eserde, Türkiyenin katılış tarihleri ile kanun ve kararname numaraları ve ilgili refaranslar verilerek

947

12 gurup içinde milletlerarası 1422 kurumdan en fazla önemli 132 kurum tanıtılmaktadır ve önemli anlaşma metinlerinin tercümeleri verilmiş veya türkçe tercümelerin bulunduğu kaynaklar dip notlarında gösterilmiştir. (P. K. 214 Bakanlıklar - Ankara) ardesinden temin edilmesi mümkün olan eserin fiyatı 25 liradır.

Ankara Barosu Dergisi. Yıl : 1966, Sayı : 5.

Ankara Barosu tarafından 2 ayda bir yayınlanan derginin 5 inci sayısında Yargıtay Başkanının nutku dolayısıyla Saffet Nezihi Bölükbaşı'nın bir yazısı, Prof. Faruk Erem (Hususî hükümler ve ümanist doktrin), Muhsin Tuğsavul (Cismanî zarar ve adam öldürme hallerinde maddî tazminatın hesabı), Asım Kaya Bekman (Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlar ve muteberlik şartları), Yıldırım Zeren (Banka Teminat mektuplarının hukukî mahiyeti ve hacizlerin caiz olup olmadığı meselesi) ve Atıf Benderlioğlu ile Hilmi Serez'in (kira tesbiti dâvaları) incelemeleri, Mahmut Birsel'in anonim şirketlere, Aydın Aybay'ın menkul mülkiyetine, Saim Üstündağ'ın haciz ve iflâsa, Seyfullah Edis'in ticarî teamüllere ilişkin İsviçre Federal Mahkemesi karar tercümeleri ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Ceza Genel Kurulu, hukuk daireleri kararlariyle bibliyografya ve meslek haberleri yer almaktadır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. Cilt : XXXI, Sayı : 1 - 4.

Derginin XXXI. cildinin 1 - 4 birleşik sayısında Recai Okandan (1215 Büyük Hürriyet Fermanı), Suphi Dönmezer (cezaların infazı hakkında kanun), Lütfi Dalamanlı (İktisadî Kurul ve Komitesi yahut Bakanlıklararası işbirliği ile danışmanın genel esasları), Ayhan Önder (Ceza Muhakemeleri Usulü Hukukunda yeni vakıalar ve yeni deliller sebebiyle muhakemenin iadesi), Çetin Özek (mutlak yasama dokunulmazlığı sınırlanabilir mi), Erol Cihan (Ceza muhakemesi hukukunda ikrar), Vedat Sevig (Türkiye'nin devletler hususî hukuku bakımından mahkemenin akid ile tâyin edilmesi usulü), Ziya Umur (Roma Miras Hukukunun ana hatları), Necmettin Berkin (İflâs yolu ile cebrî takibin bazı merhaleleri), İsmet Sungurbey (iş kolu sendikalarının işyeri için toplu sözleşme yapma yeteneği), Kemal Oğuzman (Eşyaya bağlı haklar, borçlar) ve Vecdi Aral'ın (Hukuk ilmini gerçek bir ilim haline getirmek için hukuka objektivite kazandırma gayretleri ve bunların değeri) incelemeleri, mevzuat ve mahkeme kararları kroniği yer almıştır. 436 sayfa olan derginin fiyatı 10 liradır.

948

ADALET DERGİSİ
1966 Yılı Fihristi

I — Söylev, Tamim ve Kararnameler

II — İncelemeler (Telif ve Tercümeler)

III — İsviçre Federal Mahkemesi Kararları

IV — Kronikler

I — Söylev, Tamim ve Kararnameler

	Sayfa
DİNÇER, Hasan : Adlî yılın başlangıcı dolayısiyle tamim.	703
ÖKTEM, İmran : 1966 - 1967 Adalet yılının başlaması dolayısiyle 6 Eylûl 1966 Salı günü yapılan konuşma	705
Yüksek Savcılar Genel Kurulu Kararı.	339

II — İncelemeler (Telif ve Tercümeler)

AKKAN, Dr. Kutbettin : Çocuk suçluluğu.	601
AKMANLAR, Bülent : Siyasî partiler kanununun özellikleri.	132
AKMANLAR, Bülent : Takibi şikâyete veya şahsî dâva açılmasına bağlı suçların meşhuden işlenmesinde dâvaya müdahale	209
ALTÜRK, Hasan : İngiltere'de ıslah okulları.	508
AYBAR, Arif : Fransa'da çocuk mahkemeleri ve suçlu çocukların muhakemesi.	864

949

Sayfa

AYKAÇ, Dr. Mehmet : Adlî tıp bakımından yaş tâyini meselesi. 827

AYKAÇ, Dr. Mehmet : İnfanticide hakkında. 882

BERKİ, Ali Himmet : Kanun yapma sanatı. 125

BUHARALI, Ahmet : Tevkifte süre. 239

BUHARALI, Ahmet : Ceza ve terbiye arasındaki münasebetler. İnfaz kurumlarında ıslah mükellefiyetleri ve bunların genel tesirleri (Dr. Edgar Selge'den çevirme) 460

BUHARALI, Ahmet : Hükümlülerin ıslahında daimî bir örnek olmak üzere çocuk infaz sisteminin metodik olarak incelenmesi (Dr. Edgar Selge'den çevirme) 524

BUHARALI, Ahmet : Hükümlülerin serbest olarak ıslah ve terbiye edilmesi (Dr. Edgar Selge'den çevirme) 687

BUHARALI, Ahmet : Hükümlülerle özel - beşerî ilişkiler kurmak suretiyle ıslah ve terbiyelerini sağlamak (Dr. Edgar Selge'den çevirme) 760

CUHRUK, Mahmut : Çocuk suçluluğu ve Fransa'da çocuk mahkemeleri. 34

ÇAĞLAYAN, Muhtar : Ötanazi ve intihar. 3

ÇELİK, Faik : Yargıtay 3 ve 7 nci Ceza Daireleri ile Ceza Genel Kurulu kararları üzerinde bir inceleme. 821

ÇENBERCİ, Mustafa : Adlî ısbat ve Tapulama Kanunu 716

EĞİLMEZLER, Dr. Bedi : Alman ve İsviçre hukukunda teminat maksadiyle temlik akidleri. 58

EREM, Prof. Dr. Faruk : Mağdurun korunması. 277

ERMAN, Eyüp Sabri : Kambiyo senetleri. 341

ERSOY, Dr. Yüksel : Yabancı asıllı kadınla evlilik ve etkileri. 249

GÖĞER, Dr. Erdoğan : Denizde çatmadan doğan kanun ihtilâfları. 628

950

Sayfa

GÜNER, Şefik : Yargıtay 7 nci Ceza Dairesinin 3222 sayılı Telsiz Yasasının 37, 38 inci maddelerine ilişkin iki kararı üzerine bir inceleme. 819

NAN, Ahmet : 6831 sayılı Orman Yasasının en çok uygulanan 91 - 93 üncü maddeleri üzerinde bir inceleme. 155

ÖKTEMER, Semih : Başvurma harcı (Sayfa 825 de tashihi vardır.) 565

ÖNDER, K. Orhan : Suça kalkışmada güven alanı. 613

ÖZENLİ, Soysal : Hukuk Yargılamaları Yasasında gıyap örgütü. 74

ÖZENLİ, Soysal : Medenî yasa gereğince nesebi red dâvası. 400

ÖZÖKMEN, Ragıp : Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararı münasebetiyle sarkıntılık, ırza tasaddî ve ırza geçmeğe teşebbüs suçları. 771

SAN, Çoşkun : Bonn Anayasasına göre siyasî partilerin kapatılması. 286

SAN, Coşkun : Génocide. 420

SANAL, Adil : Tecil talebinin reddinde gerekçe gösterilmesi lâzım mı? 280

SANAL, Adil : Gümrük ve Tekel kaçakçılığında kaçak emvalin sif kıymetini tesbit salahiyeti. 837

TAŞAN, Berin : Sinop çevresinde kriminolojik bir araştırma. 669

TURAN, M. Zekâi : Amerika Birleşik Devletlerinde suçların artışı ve önlenmesi gayretleri. 214

YALKUT, Dr. Necdet : Mukayeseli hukuk açısından taksirle ölüme sebebiyet. 142

YALKUT, Dr. Necdet : Aslî faili bilinemeyen adam öldürme ve kasdî müessir fiillerle ilgili bir inceleme. 751

Sayfa

YAŞAR, Hakkı : 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve uygulaması. 481

YAŞAR, Hakkı : Ceza Kanunu uygulamasında memur kavramı ve memuriyet görevini ihmal ve kötüye kullanma suçlarının tahlili ve tatbikatı. 793, 843

YENİCE, Kâzım : Otomatik oyun makinaları ve kumar. 740

YÜCE, Dr. Turhan Tufan : Yargıtay Ticaret Dairesinin manevî tazminata ilişkin bir kararı üzerine tahlil ve tenkitler. 781

YÜCEL, Dr. Mustafa : Kefaletlè salıverme ve adalet önünde eşitlik. 336

III — İsviçre Federal Mahkemesi Kararları

ÇERNİS, Volf : İsviçre Federal Mahkemesi Kararları. (Tercüme) 536

ÖÇAL, Dr. Akar : Tellallık ücretine ilişkin İsviçre Mahkeme kararları (Tercüme) 830

IV — Kronikler

Her çeşit ırk ayrımına mâni olunması mevzuunda Birleşmiş Milletler Deklerasyonu. 549

ERCİYEŞ, Rıdvan Bülent : Yeni hukuk yayınları. 203, 471, 554, 695, 896

952

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YAYINLARI

Zürih Şerhi Serisi — *Fiyatı*

Egger: (Çev: V. Çernis) Giriş ve Kişinin hukuku, 1947, Cilt: 1, Mad: 1-51	3.00
Egger: (Çev: V. Çernis) Giriş ve Kişinin hukuku, 1948, Cilt: 2, Mad: 52-89	3.00
Egger: (Çev: T. Çağa) Aile hukuku, 1949, Mad: 241-345	3.00
Egger: (Çev: V. Çernis) Vesayet, 1952, Cilt: 1, Mad: 346-381	4.50
Egger: (Çev: V. Çernis) Vesayet, 1955, Cilt: 2, Mad: 382-438	4.50
Oser - Schönenberger: (Çev: Prof. İ. Sungurbey) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1964, Mad: 492-529	15.00

Yargıtay Kararları

İçtihadı Birleştirme Kararları. Hukuk Kısmı, 1930-1947	6.00
» » » » » 1955	75
» » » » » 1956	50
» » » Ceza Kısmı 1952	10
» » » » » 1953	25
» » » » » 1954	25
» » » » » 1955	25
» » » » » 1956	25
» » » » » 1957	25
Devletlerarası hukuku ilgilendiren Yargıtay Hukuk ve Ceza Kararları	1.00
Yargıtay Kararları 1941-1942 Ceza Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1950 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	2.50
» » 1955 » »	2.50
» » 1959 » »	1.00
» » 1941-1942 Hukuk Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	3.00
» » 1955 » »	3.00
» » 1959 » »	4.00

Diğer Yayınlar

İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Wieland: (Çev: İ. H. Karafakıh) Ayni Haklar, İkinci baskı, 1949, Cilt: 2	7.50
Wahl: (Çev: K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazari ve ameli, 1948	3.00
Vidal - Magnol: (Çev: Ş. Devrin) Ceza Hukuku. Cilt: 1, 1949	4.00

953

Dr. Recai Seçkin: 1961-1962 Adalet Yılının Açılışı Dolayısıyle Söylev	50
Dr. Recai Seçkin: 1964-1965 Adalet Yılını Açış Söylevi	50
Bustamente Sirven: Hukuku Hususiyel Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yemebaş: Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirak, 1952	1.50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Kılavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından), 1964	2.50
Fabreguettes: Adalet Mantığı ve Hüküm Verme Sanatı, 1945	3.00
Daguin: (Çeviren: Baha Arıkan) Kanunumuzun mehazı olan haşiyeli Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu. 1951.	3.00
Esbabı mucibeli Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 1939	50
İnhulsen: (Çeviren: Rıfat Taşkın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü. 1938.	1.00
Kerdaniel: (Çeviren: Rasih Yeğengil) Şahitlik ve Şahidin psikolojisi. 1937.	50
Ceza Hukukunu tevhitirinci beynelmilel konferansı. Varşova, 1-6 İkinciteşrin 1927. Konferans vesikaları. Çeviren: Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit üçüncü beynelmilel konferansı. Brüksel, 26 Haziran 1930. Konferans vesikaları. Çeviren: Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit beşinci beynelmilel konferansı. Madrit, 14-20 Birinciteşrin 1934. Konferans vesikaları. Çeviren: Mustafa Nuri Devres.	3.00

Adalet Dergisi

1935 yılı	(kalmamıştır)	Sayısı:	30
1936 »	(13-18, 20, 22, 23. sayılar kalmamıştır)	»	30
1937 »	(1-7. sayılar kalmamıştır)	»	30
1938 »		»	30
1939 »	(10 ve 11. sayılar kalmamıştır)	»	30
1940 »		»	30
1941 »		»	30
1942 »		»	30
1943 »		»	30
1944 »	(1, 2, 8. sayılar kalmamıştır)	»	30
1945 »	(7. sayı kalmamıştır)	»	30
1946 »		»	30
1947 »		»	30
1948 »		»	30
1949 »		»	1.00
1950 »		»	1.00
1951 »	(3. sayı kalmamıştır)	»	1.00
1952 »		»	1.00
1953 »		»	1.00
1954 »		»	1.00
1955 »		»	1.00
1956 »		»	1.00
1957 »		»	1.50
1958 »		»	1.50
1959 »	(1959 yılında üç ayda bir olarak 4 sayı çıkmıştır, 4 üncü sayı kalmamıştır)	»	4.50
1960 »	(2-12. sayılar kalmamıştır)	»	4.50
1961 »		»	2.50
1962 »	(7-12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1963 »	(1, 2, 5-10. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1964 »	(1, 2, 7 ve 8. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1965 »	(1, 5-6, 10-12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1966 »		»	2.50

Ankara Yarı Açık Cezaevi Matbaası

954

955

956

1956 SA 94
3 3 0 6 9 1 - 6 4 0
1966 C.57 S.1-12

D.N. 390

1956 SA 94

330691-640

1966 C.57 S.1-12

D.N. 300